

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

1 ARALIK 1965

Sayı : 280

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BIBER
Koleksiyon

onbeş günlük tarafsız

siyaset

iktisat

fikir ve kültür dergisi

KIBRIS
TOTSİS GREVİ - GECEKONDULAR
PLANLAMA KURULU - TAPULAMA KANUNU

C. H. P.
ve
ORTANIN
SOLU

İKTİSADİ KALKINMADA TÜRKİYENİN YOLU
ALMAN HALKINDA YABANCILARLA
İLGİLİ ÖN YARGILAR
YENİ BÜTÇE
A F

A. P. HÜKÜMETİNİN PROGRAMI

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

AP. HÜKÜMETİNİN PROGRAMI :

Bundan evvelki üç sayımızda 10 Ekim seçimleri hakkında basında çıkan yorumları, şimdi ne olacak? sorusunun cevaplarını araştıran yazıları aktarmaya çalıştık. Bu sayımızda halâ aktualitesini devam ettiren AP. hükümetinin programı üzerinde MİLLİYET ve CUMHURİYET'te görüşlerini açıklayan yetkili kişilerin bu görüşlerini özetlemeye çalışacağız :

SOSYAL POLİTİKA :

CUMHURİYET'te Prof. Dr. Cahit TALAS, «İktisaden zayıf büyük halk kitlelerinin, başka bir deyimle işçilerin, topraksızların ve küçük çiftçilerin esnaf ve sanatkârların oylarının, geniş ölçüde büyük sermaye sahipleri, sanayici, tüccar ve büyük toprak sahipleri» nin 10 Ekim seçimlerinde AP. si içinde birleşmiş olduklarının, seçim sonuçları incelendiğinde daha kesinlikle ortaya çıktığını, «Türk halkının büyük çoğunluğu, şimdilik oyunu, siyasi partilerin programlarına, seçim beyannamelerine ve vaadlerine göre kullanmaktadır. Başka saikler bu oyların istikametini tâyinde çok tesirli» olmadığını ifade ederek; Sosyal Politika bakımından hükümet programının, «Adalet Partisinin seçim beyannamesinden çok farklı» olmadığını işaret ettikten sonra hükümet programında, AP. nin temel felsefesine uygun olarak, «sosyal adalet anlamına pragmatik, faydacı birazda muhtevassız bir mana» verilebileceğini, klasik anlamını kaybeden sosyal güvenlik hususunda programda taahhüt edilmiş birşey olmadığını, bazı hususlarda muşahhas ve açık taahhütler bulunmasına rağmen bir insicamsızlık bulunduğuna işaret eden yazar, hükümet programındaki işveren işçi ilişkileri hakkında, «Hükümet Programı, bu konudaki görüşünü sendikalar delayısıyla açıklamaktadır. Sendikaların haklı isteklerine ve faaliyetlerine müdahale edilmesine göz yumulmuyacağı, fakat sendikaların siyasi maksatlar için kullanılmasına, kamu düzenini bozmak amacıyla istismar edilmelerine müsaade olunmuyacağı beyan olmaktadır. Bunlar Türkiye'de bir hükümet programında yer almaması gereken beyanlardır. Çünkü, sendikaların kuruluş ve faaliyet sahaları, hakları kanunlarla düzenlenmiştir.» demekte, gelir ve ücret dağılımındaki adaletsizliğin ıssızlıktan doğduğuna programda işaret edildiğini, fakat gerekli tedbirlerin neler olacağına belirtilmemiş olduğunu belirten Cahit Talas, yazısını şöyle bitirmektedir: «Sosyal politika bakımından hükümet programında tam bir insicam yoktur. Çelişmeler, bazen birbirini nakzederek taahhüt ve beyanlar, tedbir teklifi yerine daha ziyade bazı durumları ve hadiseleri tasvirler, meselelere yeteri kadar nüfuz edememe, ahenkisizlik ve teknik kifayetsizlik programın belli başlı niteliklerini teşkil etmektedir. Adalet Partisi, iktisaden zayıf olan kitlelerle sermayeyi temsil etmekte olan grupları bir paradoks olarak sinesinde toplamıştır. Binaenaleyh böyle bir durumda meseleleri karşısında açık çözüm yollarına gidebilmek ve ayrı menfaatleri temsil eden grupları tatmin edebilmek güç olduğu için, böyle anlaşılıyor ki, hükümet, programının bir çok yerlerinde sarih olmamayı ve kesin taahhütlerde bulunmamayı bir politika olarak tercih etmiştir.»

MİLLİYET'te Prof. Dr. Orhan TUNA, Hükümet Programının, «büyük bir iyi niyetle ve her zümreden vatandaşa refah getirmek gayesiyle» kaleme alındığını, «Anayasa ve diğer sosyal mevzuat hükümlerinin zaman zaman programa aynen» alınmış olduğunu, «iyi sistemleştirilmemiş» bulunduğunu, «insicam ve irfabat»ın kısmen kaybolduğunu, refah devleti kavramının «er geç büyük bir işsizlik doğabileceği endişesinden» meydana geldiğini ifade ederek, «tam manasıyla gelişmemiş bir ülkede en büyük adaletsizlik ve eşitsizliğin işsizlik olduğu» gerçeğine karşı hükümetin aldığı tedbirlerin, «4 yıl kavrayan bir hükümet programı çerçevesi içinde, bir mucize cereyan etmediği takdirde» yeterli olmayacağını işaret etmektedir. Hükümet programında, sosyal güvenliğine ifade ettiği anlamdan daha dar bir anlamda yer aldığını, «malîye ve çalışma politikası ve sosyal adalet mevzularında esas hedefleri pek umumî ve müphem şekilde» ele alındığından ilmi bir tenkid yapmanın imkânsız olduğunu, «ücret ve sendikalarla ilgili» yeni hiçbir şeyin programda yer almadığını, «Tarım işçilerinin sosyal sigorta sistemi ve çalışma mevzuatı hükümleri» hakkında yeni bir hususu ihtiva etmeyen Hükümet Programını «İktisadi refahın zirvesine ulaşmış bulunan bir memleket için hazırlanmış» bir program bulan yazar sonuç olarak; «pek acele hazırladığı intibahı uyandıran ve bu vasfı ile sistem ve tasniften mahrum bulunan, aynı meselelerin ayrı bölümlerde tekrarlandığı, meselâ işsizlik gibi teknik bir konunun müphem formüllere bağlandığı, başvurulması düşünülen tedbirlerin pek umumî bir mahiyet taşıdığı Hükümet Programı, ayrıca şartların ve imkânların tahlil ve teshirine gidilmeden, her sahada ve pek kısa bir devre içinde gerçekleştirilmek iddiasında olan bazı klişeleşmiş vaadlere ve taahhütlere yer vermiş bulunması dolayısıyla de şüphesiz 4 yıl boyunca çetin tenkidlerin hedefini teşkil etmekten kendini kurtaramayacaktır.» diye yazmaktadır.

DIŞ POLİTİKA :

MİLLİYET'te Prof. Dr. Ahmet Şükrü ESMER, Hükümet Programının dış politika ile ilgili kısmında, «tek düzeltilik ve resmîlik içinde, yuvarlak sözlerle, bütün dünya meselelerine dokunmakta ve dokunduğu konuların hiçbirini aydınlatmadan, bu konulardaki tutumumuzun ne olacağına dair belirli işarette» bulunmadığını, «Atatürk'ün çizdiği esaslardan daima mülhem olacağız» esasından ilham alındığını, «esasında Atatürk'ten beri dış politikamızın millî bir karakter taşıdığını, 1950-60 devresinde

millî dış politika uygulanmasının az başarılı olduğunu, «bu alanda inisiyatif kaybederek peyk haline» düştüğümüzü, «yuvarlak söz kalabalığı arasında aradığımızı» bulamadığımızı işaret eden yazar, «NATO'dan ayrılmamız bahis konusu değildir, fakat NATO içinde manevra imkânı elde edemezsek, millî menfaatlerimizi» koruyamayacağımızı, birçok hususların programda unutulduğunu veya klasik sözlerle geçiştirildiğini söylemektedir. «Eski hükümetlerin Kıbrıs konusundaki tutumlarını yumuşak bulan bir parti iktidarının» Kıbrıs konusunda daha azimli davranılacağına dair hükümet programına bir işaret koymamış olduğunu kınayan Prof. ESMER, AP. hükümetinin «önce söyledikleriyle davranışları arasındaki çelişmeye» dikkati çekmekte, programda en akılcı sözün, «dış politikamın, bütün bir milletin desteğine mazhar bir nitelikte bulunması» gerektiğini belirten kısmın olduğunu «1950-60 devrinden çok farklı olan bu tutumda, biz dış politikamızın başarısı için en büyük ümidi görüyoruz.» demektedir.

CUMHURİYET'te Prof. Dr. Fahir H. ARMAOĞLU, AP. Hükümetinin dış politika esaslarını 4. Koalisyon Hükümetiyle karşılaştırmakta ve yeni hükümetin programında, «Atatürk dış politikasını, sadece Atatürk'ün bu konudaki 'sözleri' ile değil, lakın 'icraatı' ile» anlaşılacağını ifade ederek, NATO, CENTO, Dışişleri Bakanlığının mekanizma ve işleyiş gibi konularda hükümet programında yer alan hususlara değinmekte hükümet programındaki dış politika esaslarının, «liberal bir espri içinde ele» alındığını söylemektedir. Yabancı devletlerle olan ikili münasebetlere, Arap ve Müslüman devletlerle olan ilişkilerimize, Asya-Afrika münasebetlerine ve dış memleketlerle bazı teşkilatlarla olan ekonomik münasebetlerimize temas eden ARMAOĞLU, Kıbrıs meselesinde de yeni hükümetin 4. koalisyon hükümetinden farklı bir politika izleyemeyeceğini söyleyerek, sonuç olarak; «Demirel hükümetinin programı, diğer konularda olduğu gibi, dış politikamın hemen her konusunda birşey söylemekte ve bu hali ile de, şimdiye kadar sağdan ve soldan gelmiş olan bütün eleştirilere cevap vermek ister görünmektedir. Bundan ötürü, programın dış politika kısmı bir hayli liberal bir hava taşımaktadır. Bu yumuşak atmosferin içinde ise, iki nokta göze çarpmaktadır: Birincisi, dış politikamın ağırlık kefesinin, siyasal ve ekonomik bakımdan, Batı'ya doğru eğileceğidir. İkincisi ise, hemen bütün konularda konuşan, lakın birçok kereler de yuvarlak ifadelerle konuşan programın gerçek değerinin 'icraat' la ortaya çıkacağıdır.» diye yazmaktadır.

ANAYASA-REJİM-REFORM VE ADALET :

MİLLİYET'te Prof. Dr. Lütfi DURAN, «Adalet Partisi (AP), 10 Ekim genel seçimlerine girerken, 1961 Anayasasında tesbit edilen Türkiye Devleti nizamında herhangi bir değişiklik veya yenilik yapmayı vaad ve teklif etmemiş bulunduğuna göre bu partinin, iktidara geçtikten sonra kurduğu hükümetin programında bu konu ile ilgili unsurlara yer vermesi, normal olarak düşünülmez ve beklenmez» diyerek, programda «siyasi rejimin» herhangi bir noktasında bir değişiklik yapılacağını sarih olarak ele almadığını, yalnız «sosyal ve ekonomik» sistemlerdeki değişikliğin bir nevi «siyasi rejim» değişikliği olacağını ifade ederek yeni Hükümetin, «Türkiye'yi sosyal ve iktisadi yönden bir 'refah devleti' olarak ele almakta ve bunu 'karma ekonomi' esasına dayandırdığını» söylemektedir. Yeni Hükümetin bu karma ekonomi anlayışı ile getirmek istediği sistem içinde adil bir pay almanın, sosyal adaletin, tarım reformunun, sosyal güvenliğinin sağlanamayacağını söyleyen Prof. Duran, «Hükümet programının çizdiği bu sosyal ve ekonomik tablo, Amerikalıların 'Welfare-State' (Refah Devleti) telakkisini aksettirmekte ise de; 1961 T.C. Anayasasının kurulmasını öngördüğü ve emrettiği Devlet Nizamına sirt çevir»mekte olduğunu, «Devlet... İktisadi ve sosyal anaçlara ulaşma ödevlerini, ancak iktisadi gelişme ile malî kaynaklarının yeterli nisbetinde yerine getireceği de, hükümet, genel politikasının tayin ve tesbitinde Anayasada belirtilen yöntem ve ilkelerin tersine bir yol ve amaç tutmağa asla yetkili» olmadığını ifade etmekte ve Anayasamızın, «Türkiye devlet nizamının», «toplumcu, sosyal adaletçi ve kamusal teşebbüsçü olduğunu, hiçbir yorum ve açıklamaya yer ve gerek bırakmayacak şekilde apaçık göster»diğini, bunun için, «AP iktidarının programındaki yöntemi izleyerek, tedbir ve kararları alıp amaçlarını gerçekleştirmeğe kalktığında, Anayasamın ruhu ve metni ile çelişmeye düşeceğini şimdiden söylemek mümkün ve lazımdır» diye yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Prof. Bahri SAVCI, AP. Hükümetinin «artık rejim meselesini, siyasal sistem ve siyasal düzen davasını tartışma sınırı dışında tutmak» arzusuna değinmekte, «Türkiye'de belki, hukuki şekil ve soyut demokrasi anlayışı açısından rejim meselesi, çözülmüş gibi gözükabilir ve AP. beyannamesinin ve bilhassa programının rejim meselesinde dokunmaktan kaçındığı» ilmi unsurların (Batılı demokrasi) gereklerinin daha evvelce kurulmuş, müessesleşmiş olduğunu ifade ederek, artık bunlar üzerinde konuşulacak birşey olmadığını işaret etmekte ve bu mevcudiyete rağmen bazı sosyo-politik realitelerin siyasal rejimde sıkıntılar doğurduğunu bu sıkıntıların da «siyasi rejimi yaşatacak reformlara» sarılmakla giderileceğini, bu sebeple, «AP. hükümeti de, gerçekten, bir gerçek demokrasi taraflısı ise, reformlardan söz açmalı idi.» diye söylemektedir. Modern demokrasiden ne anladığını ifade eden Prof. Bahri SAVCI, «Hür toplum (Devami iç sayfa)

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNLÜK İKTİSADİ SİYASİ İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Basınıımızda Onbeş Gün

BAŞYAZI :

C.H.P. de Neyin Kavgası?

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Gecekondu Konusu ve Hükümetin Yanlış Tutumu

1966 Programı ve Bütçe

Kıbrıs B.M. in Değişmez Konularından

Yunanistan'ın Yanlış Politikası

Aydınlıkta Uyananlar - Totsis Grevi -

İNCELEMELER :

İktisadi Kalkınma ve Yolunu Arayan Türkiye

Dr. Beşir HAMİDOĞULLARI

Alman Halkında Yabancılarla İlgili Ön Yargılar

Ali Sait YÜKSEL

En Çok Para Nasıl Kazanılır? Ş.V.

KÜLTÜR VE SANAT :

Edebiyat :

Yeni Yayınlar Üzerine

Mehmet SEYDA

«Çağdaş Sosyalizm»

Sinema :

Chris Marker ve «Sibiryâ Mektubu»

Oğuz ONARAN

Tiyatro :

Türkiye'de Ermeni Tiyatrosu (2)

Metin AND

Bibliyografya

Der. : S.N. ÖZERDİM

Büyük bir gizlilik içinde yürütülen C.H.P. parti meclisi toplantıları hakkında, basına sızan haberlere dayanarak, yorumda bulunmak isabetli olmayacaktır. Her ne kadar, kimlerin ne konuştuğu hakkında, sıhhatli bilgiler yoksada, ta seçim öncesinden başlayıp bugüne kadar devam eden, parti içinde sağ sol ayrımı, «ortanın solu» deyimine ve politikasına karşı açılan tartışmalar bilindiği için, nelerin parti meclisinde görüşme konusu olduğunu tahmin etmek, güç değildir.

Görüşülen konuları tesbitten sonra, C.H.P. nin genel durumu hakkında ve görüşme konularına ait görüşlerimizi açıklayacağız.

Parti meclisinin, genel seçimlerde yenilgi nedenleri, bu yenilgi ile «ortanın solu» politikası ve sloganının etkisi, partiler yelpazesinde C.H.P. nin yeri, bu sloganın terk edilip, unutturulması ve yeni sloganlarla ortaya çıkılması, partinin genel sevk ve idaresindeki aksaklıkları tartıştı-ğı ifade edilebilir.

Ötedenberi bilinen ve kamu oyunca da benimsenen, C.H.P. idarecileri için yaygın bir kanaat var. Bu sayın İnönü dışında bütün idareciler için doğru kabul edilmektedir. Zaman, zaman C.H.P. idarecilerinin ısrar ve telkinlerini kabul eden genel başkan da, kamu oyunca zor duruma düşmekte ve C.H.P. idarecileri için yapılan ithamlara o da hedef olmaktadır. Memlekette yerleşmiş bir kanaat vardır ki, C.H.P. idarecileri «samimiyetsizdir ve kendilerinde hiçbir kusur görmezler» sanırız, C.H.P. nin yenilgisinde pek çok faktör vardır. Fakat bütün öteki faktörlerden önce, C.H.P. nin yenilgisinde, Türk halkının her tabakasında yerleşmiş bu kanaat baş rolü oynamıştır.

Devrimciliği kimseye vermeyen C.H.P. idarecileri, 1945 den, 1960 a kadar bu nitelikte bir parti olamamış ve D.P. ile sağ yarışmasına girmiş, tabii sağ zemin üstünde kayışının daima bir hududu olduğu için, Hi lâfete kadar uzanan D.P. karşısında, yenilgiden kurtulamamıştır. Halk na zarında, sağcı olmadığı halde rey toplamak için sağa taviz vermesi, onun samimiyetsizliğine delil olarak kabul edilmiş, aydın gözünde; tutu-

mu ve politikası sağcı, devrimciliği sözde kaldığı için, aynı damgayı yemekten kurtulamamıştır.

C.H.P. idarecileri, hiçbir zaman seçim kazanmak için bir parti kadrosu olarak çalışmamış, aristokratik havadan kurtulamamıştır. Yenilgilerinde kendilerinde hiçbir kusur kabul etmemiş daimi rakibin şu, ya da bu hile, tesisi ve meşru olmayan yollara baş vurması yüzünden sonuç alamadıklarına herkesi inandırmaya çalışmışlardır. Halbuki; Anadolu da lokal olarak, halk bütün partilerin idarecilerini tanımaktadırlar, ve hiç bir partinin idarecisinin, diğerine ahlâk, bilgi ve fazilet eksikliği bulacak üstün niteliğe sahip olmadığı bilindiği için, teşkilâtı bu olan bir partinin idarecilerinin kendilerinde hiçbir kusur bulmayıp. Rakibinde kusurlar sayması ve halkın savunduğu şeyleri anlamadığını ifade etmesi, bu idarecileri halka tepeden bakmasının, halkıda bizzat kendilerinin de tanımamalarının müşahhas örneği olarak kabul edilmiştir.

Savunduğu prensipler öyle insanlar ağzından ifade edilmektedir ki, insanların, bu fikirlerle uzak yakın hiçbir ilgisi olmadığını, herkes bilmektedir. Şüphesiz, o fikirleri savunan insanlar şu yada bu fikri savunduğumuz için rey almadık diyebilmeleri mümkün değildir. Çünkü, halk o fikirlere değil fikirlerin adamı olmayan insanlara rey vermektedir. Bir karış toprak bir yumurta için adam öldürüldüğü ülkede, liste başları toprak ağaları, teşkilâtının kadrosu, omurgası ağa ve eşraf olan bir partinin, bunlar ağazından reformları savunmasına halk nasıl inanabilir? Meselâ, kurucu mecliste «sosyal devlet» deyiminin anayasaya girmemesi için çalışan, bunu Marksizm le suçlayan, Kurucu Meclis kürsüsünden bunu ifade eden bir insanı C.H.P. idarecileri arasında aydınlar görünce... onun biz ötedenberidir «ortanın salundayız», sözüne sadece güler. Üstelik bu kişiler C.H.P. kabinelerinde yer alınca, partinin şimdi, bir takım reformları savunması karşısında, A.P. nin sen neden iktidardayken yapmanın sualine karşı verdiği cevabı inandırıcı olmuyor. Çünkü C.H.P. idarecilerinin aynı insanlar olduğu ortada.

Üstelik, reformlara allerjisi olan sağ kanat insanların Bakanlık Koltuklarını doldurdukları bilindikten sonra, mazeret olarak ileri sürülen şeyler, inandırıcı olmaktan çıkmaktadır.

Halkın, C.H.P. ne akmasını önleyen, bizzat bu partinin kadrosudur. Bu kadronun istinat ettiği teşkilât olma niteliğinden çıkmıştır. Ortak ideallere sahip, ve idealleri gerçekleştirmek için çalışan, döğüşen kadro ve teşkilât yerine, Millet Vekillüğinden, ocağa kadar, bir hakimiyeti ve menfaati yıllardır sürdüren insanların, bir birine kenetlenmesi vardır. Bu babadan oğula intikal eden, bir veraset halini almıştır. Bu partinin teşkilâtında vazife alacak her yeni insan, bu zincirin hakimiyetini kabul, onun yıllardır süre gelen menfaatına çalışmaktan başka, hiçbir gayenin takipçisi olamaz. Aksi, ya içeri alınmaz, veya girebilmişse hemen tasfiye olunur. Böylece, teşkilât donmuş, taşlaşmış ve yeni, taze kan edinme hayatiyetini yitirmiştir. Bir partinin idareci, en üst kadrosunda bulunanlar, ömür boyu Milletvekili, senatör olabilir. Amma, her il aynı duruma gelirse, üstelikte çıkardığı sayı mahdut olursa, o zaman her il'den kaydı hayat şartıyla birer, ikişer kişi meclislere gelir. Bu hal'de partiyi, ebedi olarak, bir azınlık partisi olmaktan kurtaramaz. Kimse yükselme, ilerleme ve hizmet etme ümidi olmayan bir yere girmez. C.H.P. bu imkân ve ümidi vermemektedir, ve yenilgisinin başlıca sebeplerinden biri budur.

D.P. ve A.P. nin seçim kazanmasının sebebi de burada saklıdır. Özel bir deyimle isimlendirirsek, denebilir ki, bu anlamda A.P. açık, C.H.P. kapalı bir partidir. A.P. herkese yükselme, ilerleme ümidi ve imkân verdiği için kütlelere yön veren, her seviyedeki halk liderleri, oraya yönelmiştir.

Buraya kadar olanları topluyacak olursak, diyebiliriz ki, C.H.P. nin yenilgi sebebi, onun bünyesinin Eki liklik oluşundadır. Savunduğu fikirlerle, bunu savunanlar arasında hiçbir irtibat yoktur. Bu sebeble samimiyetine kimseyi inandıramamaktadır. Teşkilâtı; köhnemiş, aşınmış, donmuş ve taşlaşmıştır. Taze kanların bu partiye akmasını önlemektedir. Her vilâyetin teşkilâtı, bir Millet Vekilinin elindedir, o ölünce aynı ai-

leden bir diğerine geçer. Bu sebeble kapalı kast haline gelmiştir. Kimseye, bu kastın dışında yükselme ve ilerleme ümidi ve imkânı tanınmamaktadır.

C.H.P. nin yenilgisinde «ortanın solu» deyiminin, sloganın payı ne olmuştur? Önce, parti içinde buna karşı olanların tutumu ve durumunu eleştirmekte fayda vardır.

Parti içinde, buna karşı iki cereyan olduğu anlaşılmaktadır. Biri, sağ bir kanattır ki, toprak ağaları, iş adamları ve bunların temsilcileri bu gurupta yer almaktadır. Bunlar tüm olarak «ortanın solu» deyimini ne de, bunun ifade ettiği reformlara da karşıdırlar. Sosyal adalet, plân ve vergi konusunda, A.P. ile aralarında pek fark yoktur. Garibi şudur ki bu gurup kendisini Atatürkçü olarak adlandırmaktadır, ve yeni politikasını Atatürkçülükten sapma olduğunu iddia etmektedirler.

Bunların Atatürkçülükten ne anladıklarını kendileride bilmemektedirler. Atatürkçülük dedikleri şeyler, kendilerinin toplumdaki üstün yerlerini ve menfaatlerini koruyacak ve türlü değişmeğe karşı, reaksiyoner, geri bir eğilim olarak tezahür etmektedir.

Tabii, bu akımın temsilcisi olan gurup, Atatürkçülükten ne anladıklarını, kesin dille anlatamamaktadırlar. Kendilerine yöneltilen sual, Atatürkçülük bir doktrin, bir damga mudur? Eğer öyle ise bu doktrin ve damganın çok partili hayatı red etmesi gerekir. Damganın ilerleme, değişmeğe, akla karşı olması, bu cereyanın temsilcileri sonunda, bugünkü reaksiyoner tutumlarını daha lojik kılmaları ümit edilebilir. Zaten, bu anlayış ve temayülde onların bir kısmı partiyi terk etmiş, bugün dışarıdan kışkırtıcılık yapmaktadırlar. Şüphesiz, Atatürkçülük bir uygarlık anlayışı, bir yaşama biçimi ve dünya görüşüdür, ve akılcılıktır. Atatürk Devrimlerinin hedefi, «çağdaş uygarlığa» ulaşmaktır. Böyle olunca, onun temsilcileri değişmeğe, kalkınmağa ve toplumda adaletsizliklerin giderilmesine karşı olamazlar. Atatürkçülük, her zaman yüksek ve insani idealleri kapsayan, yeni nesillerin arza ve isteklerine cevap veren fikir ve idealler olmaktadır. Bu sebeple, bu gurubun söz ve iddiaları ciddiye alnamaz. Bilâkis, bunların C.H.P. içinde bulunuşları, onun samimiyetsizlikle ittihamına

hem sebep olmakta, hem de kendisine karşı yöneltilen ittihamları müesir kılmaktadır. Ortanın soluna karşı, bütün reformları benimsedikleri halde karşı görünen, diğer gurup, bu ifadenin halkta yanlış kanılar uyardığını ileri sürmekte ve parti prensiplerimiz arasında bu yoktur demektedirler. Bu gurup, «Ortanın Solu,» Sloganın terk edilmesini, zamanla unutturulmasını istemektedirler. Yenilgiye sebep bunu göstermektedirler.

Görünürde bunların iddiası doğrudur. Gerçekten C.H.P. nin prensipleri arasında, Halkçılık, Devletçilik, Milli yetçilik gibi «Ortanın solu» yoktur. Ancak, bu neyi ifade eder? A.P. nin, prensipleri arasında da Ortanın sağı prensipleri yoktur. Bu A.P. nin Ortanın sağında olmadığını mı ifade eder? Eğer, parti prensipleri arasında, bunlar yoksa, böyle prensipler yoktur ondan. Bu ifadeler, bir partinin tüm, bütün olarak, her alanda uyguladığı veya uygulayacağı politikayı tanımlamak için kullanılır. C. H. P. bunu kullanmayıp, bütün islahat tedbirlerini, bugünkü plân anlayışını savundukça, kendisini başkalarının böyle tanımlanmasından kurtulamayacaktır. Hür Batı âleminde de bu böyledir. Merkezin sağ ve merkezin solundaki partiler ifadesi, bunların genel politikalarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu sebeple mesele, reformlar dediğimiz islahatlar meselesidir. CHP nin bunları savunmağa devam edip, etmeyeceği meselesidir.

Aydının dürüstlüğü, samimiyetle yaptıklarının adından kaçmamaktır. Eğer, C.H.P., Sosyal Adalet ilkelerini kapsayan, bir kalkınmanın temeli olan islahatların takipçisiyse, «ortanın solunda bir partidir. Bir takım safsa talardan eğer parti idarecileri ürkerlerse bunun gerçek ifadesi, bu partinin savunduğu islahatları yapacak gücünün olmayışdır. Lider kadrosunun, Reformları yapacak insanlar olmayışdır.

Partinin Ekiliktik bünyeden kurtulması, teşkilâtın taşlaşmış, donmuş kast olmadan çıkması ve C.H.P. nin modern bir parti haline gelerek, yeni nesillerin ideallerini onda bulması «Ortanın Solu» karakterini açıkça göstermesine bağlıdır. Parti sözcü ve idarecilerinin, bu fikrin samimi tem-

silicileri olan insanlar olmasına bağlıdır.

Ortanın Solu, C.H.P. nin yenilgisin de etkili olmuştur. Fakat, fikrin ken dişi etkili olmamış, onu savunanların, bu fikri temsil eden insanlar olmayışı olmuştur. Halk, onu savunanlara inanmadığı için olmuştur. Zamanla, parti istahale geçirip, bu fikrin insanları olanlar partinin idareci, sözcü ve yayın organlarında yer alınca, kütlenin CHP de bulunduğu samimiyet sizlik ittihamı etkisiz kalacak ,parti inandırıcı bir hüviyet kazanacaktır. O zaman, bu parti seçimi kazanma şansına kavuşacaktır.

Kısaca, parti liderinin savunduğu tez doğrudur. Partinin ekiliktik bünyeden kurtarılıp, insicamlı, savunduğu politikanın samimiyetine halkın inanması, yeni nesillerin kendi ideallerini onda bulması, partinin modern bir kütle partisi haline gelmesi buna bağlıdır. Sağa kayan bir C.H.P. iktidar partisi A.P. ile yarış edemez. Ayrıca, Parlemantoya giren T.

İ.P. ister istemez sivriliklerden sıyrılacaktır. Güven veren insanlarda zamanla ona katılırsa, sağa kayan bir C.H.P. nin akibeti, İngilterede ki Liberal Partinin başına gelenler olur.

Parti lideri, tıpkı Atatürk'ün Devrimleri gençliğe emanet ettiği gibi, partiyi acayip bünyeli olmadan kurtarıp, genç nesillerin ideal ve arzularının temsilcisi yapma yolunu seçmiştir ki, gerçekte Atatürk'ün partisi de böyle bir parti olabilir. Ağaların, Şehlerin, dar ve sekter iş çevreleri menfaatını temsil eden bir parti, Atatürk'ün partisi olabilir mi? Bu parti geniş halk kitlesinin menfaatını temsil eden, Hürriyet içinde, Sosyal Adalet ilkelerini kapsayan bir kalkınma idealinin sen bolü haline gelmek zorundadır. Bugün C.H.P. içindeki mücadelenin gerçek karakteri budur. Bu mücadelede, hangi tarafın galip çıkacağı ancak kurultayda anlaşılacaktır. C.H.P. deki kavganın hakiki karakteri budur.

simsarı» deyimlerine ek olarak «gecekondu gladyatörleri» «gecekondu gangesterleri» deyimleri de şehirlik sözlüğümüze kazandırılmıştır.

İzmir ve İstanbul Belediyesi yetkilileri demeçlerinde geniş bir gecekondu çetesinden bahsetmişlerdir. İstanbul'daki gecekonduların % 90 mın örgütlenmiş şebekeler tarafından, ancak % 10 unun içinde oturan vatandaşın kendisi tarafından yapıldığı açıklanmıştır. Aslında, hükümet ve siyaset adamlarının «gecekondu ticaret metai olmaktan kurtaracağız» sözleri gecekondu spekülasyonu yapan, konutsuzlukta başı daralan fakir vatandaş sömüren çetecilerin işine yaramaktan ileri gidemiştir. Gazeteler mahallî partilerinin «ne duruyorsunuz gecekondu yapsanız» diye tahriklerde bulunduğunu bildirmektedir. Yarısı vakıflara, yarısı özel mülkiyete ait bulunan 200 dönümlük bir araziyi parselleyerek satan 6 kişilik şebekenin son 2 yıl içinde 4.5 milyon lira gelir sağladığı son günlerde açıklanmış bulunuyor.

Büyük şehirlerimizi bir sarı tehlike olarak saran gecekondu afeti, gününü gün etmekten ileriye gidemeyen, uzun süreli ihtiyaçlara, politikalara yönelemeyen politikacıların elinde kontrolden çıkmıştır. Seçimlerde verilen tavizler, yapılan vaatler, davullu zurnalı tapu dağıtma törenleri arasında gecekondu problemi hergün biraz daha müzminleşmiştir.

Gecekondu ile mücadele için çıkarılan kanunlar, o zamana kadar yapılan gecekondu bir emrivaki olarak kabullenmekten ileri gidememiştir. Tıpkı evlilik dışındaki birleşmelerin tescilini öngören kanunlar gibi, gecekonduyla ilgili kanunlar da yeni yeni gayri meşru durumları teşvik edici bir rol oynayagelmıştır.

Sorumlu hükümet adamlarının basiretli olmaları, hangi yelin hangi yönden eseceğini çok iyi bilmeleri gereklidir. Başbakan ve İmar Bakanı, mevsimsiz ve ace-mice demeçleriyle gecekondu konusunda kötü bir örnek vermişlerdir. Bundan ders alınmalıdır. Sosyal konuların çoğunda olduğu gibi gecekondu probleminde de politikacıların «yangına körtikle gitmek» ten kaçınmaları gerekmektedir. Gününü gün etme, oy kazanma endişelerinden kurtulmak, olaylara daha geniş bir açıdan bakmak, uzun süreli hedeflere yönelmek zamanı artık gelmiş bulunuyor.

Onbeş Günün Notları

Gecekondu Konusu ve Hükümetin Yanlış Tutumu

İmar ve İskân Bakanlığınca Ankara-da 19-20 Kasım günlerinde 17 büyük şehir belediye başkanlarının katılımıyla düzenlenen gecekondu toplantısında, başbakanla İmar Bakanının sarfettiği bazı sözler yankılarını hemen göstermiş, İzmir ve İstanbul'da sahibli sahihsiz arsalar gecekonducuların hücumuna uğramıştır. Gecekondu konusunda belediye başkanlarıyla görüş alışverişi amacıyla yapılan toplantıda sorumlu iki hükümet adamının mevsimsiz ve müsamahakâr sözlerinin seçimlerde yapılan vaatlerle ve kabine kurulduktan sonra gazetelere akseden haberlerle kolayca ilişkisini kurmak mümkündür. Başbakan özetle «şehirleşme ekonomik zaruret, durdurulması ne gerekli, ne de mümkündür, artan nüfusu apartmanlarda barındıracak güçte değiliz. Bir gecede konutunu yapan gücü elimizin tersiyle itemeyiz» demiştir. İmar Bakanı da «hangi koşullar altında olursa olsun içindeki vatandaşlara mülk veya kiralık konut sağlanmadan gecekondu yıkımına yer verilmeyecektir» şeklinde konuşmuştur. Akademik ortam içinde her zaman tartışması mümkün olan bu sözler tetikte bekleyenlerce sanki, «ne duruyorsunuz, gecekondu yapsanız» şeklinde anlaşılmalıdır.

Bazı belediye başkanları, sözü edilen toplantıda Başbakanın ve Bakanın bu sözlerine karşı gerekli uyarılarda bulunmuşlardır. İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar, Bakanların «gecekonduları yıkıma-cağız» şeklindeki sözlerinin görev başındaki sorumlu yöneticileri güç durumda bırakmasından yakınmıştır. Osman Kibar, bunun iyi bir yol olmadığını nazik bir ifade ile belirtmiştir.

Başbakan Demirel'in ve İmar Bakanı Mentemoglu'nun İstanbul ve İzmir'deki üzücü olaylardan sonra, sözlerini düzeltmek amacıyla, «kanunsuz olan gecekondu yıkılacaktır» ya da «şahıs arsaları üzerine yapılanlar yıkılacaktır» şeklindeki demeçleri de, atılan yanlış adımlara yeni bir halka eklemiştir. Gecekondu «kanun» «kanunsuz» diye ikiye ayırmaya imkân yoktur. Hukuken hepsi «kanuna aykırılık» özelliğini taşımaktadır. Özel kişilerin arsalarına yapılanların yıkılacağı sözü de, «Hazine, belediye, vakıflar gibi kamuya ait arsalarda yapabilirsiniz» şeklinde yanlış anlaşılmaya elverişlidir.

Son olaylarla gecekondu yapımıyla ilgili çeşitli gerçekler de ortaya çıkmıştır. Bir defa, «gecekondu ağası» «gecekondu

1966 Program ve Bütçe

Geçirdiğimiz 15 günde Yüksek Planlama Kurulunda 1966 Programının görüşülmesi ve Programın finansman şeklinin incelenmesi sonucunda 1966 yılı bütçesinin göstereceği gelişim hakkında ön bilgiler ortaya çıkmış ve bu bilgilerin ışığı altında, 30 Kasım'da Parlemantoya getirilmesi gereken bütçeye son şeklini vermek için çalışmalar yapılmıştır.

Yapılan resmî açıklamalara göre, 1966 yılı için düşünülen kamu yatırımları 8750 milyon lira tutmaktadır. Aynı yılın cari giderlerinin ise 9790 milyon lira civarında olacağı tahmin edildiğinden, 1966 bütçesinin toplam giderleri 17329 milyon lirayı

bulmaktadır. Bu giderlere karşılık 1966 yılında sağlanabilecek toplam devlet gelirlerinin 16360 milyon lira civarında kalacağı sanılmaktadır. Böylece 1966 yılında 1459 milyon liralık bir bütçe açığı ile karşılaşacağı ortaya çıkmaktadır. Bütçe gelir tahminlerinin iyimser bir hava içinde yapılmış olabileceği de düşünülürse açıkların bu rakamın biraz daha üzerinde olduğu beklenebilir.

1966 Programının durumu ve bu programın uygulanabilmesi için gerektirdiği finansman miktarı ve bunlara karşılık sağlanabilecek toplam bütçe gelir tahminleri yukarıdaki manzarayı arzettiği halde, resmi ağızlar, «bütçe bir miktar açığa rağmen gerçekçi, denk ve objektif olacaktır» demektedirler. Kendi içinde çelişmeye düşen bu sözler son zamanlarda bol bol edilmiş yuvarlak sözler olmaktan öteye geçmemektedir.

Bütçede bir miktar açık varsa bütçe denktir demek mümkün müdür? Sonra bu «bir miktarın» gerçek miktarı nedir? Giderlerin yüzde 1 ini, 10 u mu, 20 si mi?

Devlet Plânlama Teşkilâtının bir açıklamasına göre bütçedeki ek gelir ihtiyacının «dengeli ve istikrarlı kalkınma esası dikkate alınarak, sağlam kaynaklardan karşılanması» kararlaştırılmıştır. Bu açıklama Yüksek Plânlama Kurulunun toplantısından sonra yapıldığı için bu beyana aynı zamanda pratik olarak Hükümetin bir beyanı nazarı ile bakmak da mümkündür.

Fakat bu görüş ve uygulama yukarıdaki, bütçenin objektif ve gerçekçi olacağı beyanı ile ne oranda bağdaşabilecektir? Acaba gerçek olarak gelirleri artırıcı reformlara ve popüler olmayan yeni tedbirlere gidilerek gelirler fiilen artırılabilir mi? Yoksa çok zaman olduğu gibi vergi tahminlerini ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin sağlanabilecekleri muhtemel kaynakları, biraz daha iyimserlikle yükselterek bütçeyi denkleştirdik diye kendi kendimizi aldatacak mıyız? Gerçekten bütçenin gider tahminlerinde bir azalma beklemek pek gerçekçi olmaz. Çünkü cari giderlerin büyük bir kısmı katılmış bir nevi kesin giderlerdir. Diğer bir kısım giderlerin örneğin bu arada yeni Devlet Personel Kanununun yükleyeceği ek giderlerin azaltılması ise daha önce verilmiş sözler ve politik baskılar sebebiyle hemen hemen imkânsızdır. Bunların dışında idarede tasarruf yaratacak ciddi reformlar akşamdan sabaha yapılamayacağına göre, cari giderlerin indirilebilmesi için böyle bir kapı da henüz kapalıdır.

Yatırım giderlerine gelince, bunlarda bir indirme yapmak halkın ve çıkar gruplarından gelecek siyasi baskılar bir yana zaten ekonomik kalkınmanın yavaşlatılması ya da durdurulması anlamına gelecektir ki Hükümet böyle bir yola gitmeyecektir.

O halde bütçede denklik sağlanabilmesi için gelirleri artırma yoluna gidileceği açıktır. Zaten gerek Hükümet gerek Devlet Plânlama Teşkilâtı problemin bu yönü üzerinde durmaktadırlar.

Temenni edelimki bütçenin ek finansman ihtiyacı çok güç ve popüler olmayan

tedbirleri gerektirecek de olsa gerçek gelirler bulunarak sağlansın ve sadece görünüşte ve sözde gelirler bulmak yoluna gidilmesin o zaman gerçekçi ve objektif bir bütçeden söz etmek mümkün olabilecektir.

Kaldı ki bütçe ekonominin göstereceği gelişime göre ölçülü bir miktar açık verecekse bunu bütçe bir miktar açık vermekle birlikte denk olacaktır sloganı ile değil, ekonomik gerçeklere dayanarak savunmak daha yerinde olur. Gerçekten kalkınan ekonomilerde reel olarak mal ve hizmet arzı arttıkça bu artışı karşılayabilmek için moneter talebin yani para arzının da artması gerekir. Moneter talebi artıracak para arzı ekonomiye krediler kanalıyla enjekte edilebileceği gibi, Merkez Bankası kaynakları ile karşılanacak bütçe açıkları yolu ile de enjekte edilebilir. Böylece bir taraftan ekonomik dengeyi muhafazası sağlanırken, öte yandan kalkınmada münzam yaratılacak satınalma gücü ile finansman imkânlarından bütçe yoluyla da (deficit spending) yararlanılmış olunacaktır. Asıl olan gerçekte çok zaman kesin hesaplar sonucu uygulandığı görülen böyle bir politikayı görünüşte reddetmek değil, bunun tehlikeli olmayacak dozunu ve zamanını samimi ve hatasız olarak tayin edilmektedir.

Kıbrıs B.M. İn Değişmez Konularından

Kıbrıs meselesinin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulda görüşülmesinde, hazır bulunmak için Dışişleri Bakanımız, Birleşmiş Milletler karargâhında bulunuyor, Dışişleri Bakanı, meselenin genel kurulda görüşülmesi sırasında, Kulis faaliyetinde bulunmaları için CHP. den üç kişinin de kendisine katılmasını talep ettiği anlaşılıyor.

Dışişleri Bakanının isteği ve muhalefetin red cevabı, meseleyi bir iç politika çekişmesi haline getirmek mizacında olan militanları harekete geçirdi. Muhalefetin serin kanlı tutumu ve sorumluluk duygusu, demagoji düşkünlerine arzular göründükleri fırsatı vermedi. Teklifin biçimi de muhalefetin bunu red edeceği göz önünde tutularak, iç politikada demagoji yapmakla ve muhalefeti halk gözünde düşürmek için bir zemin hazırlama düşüncesinin sonucu olduğu kanısını vermektedir.

Meselenin ciddiyetine ve hükümetin taşıdığı sorumluluğa uygun düşmeyen «Kuliste dedikodu toplama» teklifi tabii kabul edilmezdi. Önce, ne derece, bugünkü iktidar, dünki iktidarın dış politikasını izlediğinin bilinmesi gerekir.

Kaldı ki teklif, meselenin esasını, yanlış biçimde kamu oyuna aksettirmektedir. Birleşmiş Milletlerde ne halledilebilir? Bunu halk oyunun doğru olarak bilmesi gerekir. Hiç bir mesele, Birleşmiş Milletlerde doğrudan doğruya karara bağlanmaz. Oradaki delegeler, orada tarafları dinleyerek, serbest bir irade ile karar vermezler. Hükümetlerinden ne talimat alırlarsa, öyle konuşup, ona göre karar da rey kullanırlar. Bu sebeple, Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna gitmeden çok önce, Birleşmiş Mil-

letlerde temsil edilen milletlerin hükümetleri nezdinde, oylarını lehimize kullanmaları temin edilmelidir.

Bu konuda hiçbir teşebbüs yapılmadan, Birleşmiş Milletlere gitmek önceden netice almama tercihini kabul etmektir. Hükümet, «kuliste dedikodu toplama veya yapma» teklifi yerine, bu istikamette neler yaptığını, muhalefeti çağırıp anlatmıyordu. Yapılan teklif, laf olsun, usul yerini bulsun kabildinden ortaya atılmış bir hafiflik örneğidir.

Kıbrıs arabuluculuğunun nasıl devam ettiği şüpheli, şöhretli Galo Plaza arabulucu sıfatıyla, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir rapor sunmuştur. B.M. lerdeki daimi delegemiz, bu raporun Kıbrısın geleceğini tayin edecek görüşmelere, esas teşkil edecek, döküman veya tavsiyeler olarak alınamayacağını, hükümetimizin bunu kabul edemeyeceğini ve arabulucunun bu sıfatının sona erdiğini, B. Milletler Genel Sekreterine bildirmiştir.

Başdelegemizin, genel sekretere verdiği notada raporun tek taraflı, yalnız Makariosla görüşülerek hazırlandığını ve Makarios'un görüşünü aksettirdiğini, bir arabulucu raporu niteliğini taşımadığını bildirmiştir. Arşövek Makarios gibi, Türk soydaşlarını anayasa haklarından mahrum ve yürürlükteki anlaşmaları iptal niyetini taşıyan, Türklere bir azınlık hakkı tanımamasını tavsiye eden, şimdilik te Enosisten papazın kaçınmasını sağlık veren bu rapor, şüphesiz kabul edilemez. Baş delegemizin itirazlarını içeride tüm Türklerin desteklediğine şüphe yoktur. Yalnız, Galo Plazanın, önce de arabulucu olarak, bu sıfatının tarafımızdan tanınmadığı bildirilmişti. Genel sekreter, kendisini bu görevde kullanmakta devam etti. Şimdi, tekrar aynı şeyi yapmakla, netice alamıyacağımız, prestijimizi sarsan bir teşebbüsü tekrarlamıyor muyuz?

Üstelik genel sekteri de karşımıza almış oluyoruz. Hatalı bir taktik, tekrarlanmış bulunuyor.

Kıbrıs meselesi B. Milletlerde halledilmeyecektir. Bu uzun gayret ve sabırla, B. Milletlerde temsil edilen devletlerin hükümetleri nezdinde yapılacak teşebbüslerle, onların kazanılmasıyla, B. Milletlerdeki oylamanın lehe tecellisiyle bir moral destek kazanılacaktır.

Mesele, tekrar aynı noktada düğümlenmiştir. Bu mesele, bir Türk-Yunan meselesi, Nato'nun sağ kanadında, iki memleket arasında başlayan bir güven buhranıdır. Mesele, bu açıdan ele alınacaktır. Bu ittifak içinde denge, doğu Ak Denizdeki denge ve bizim güvendiğimiz meselesidir. Yalnız, insanî ve hukukî soydaşlarımıza karşı olan sorumluluğumuz meselesi değildir.

Yunanistan'ın Yanlış Politikası

Yunan hükümetleri bir süredenberi Türkiye'ye karşı akılsız bir politikanın takipçisi görünmektedirler. Kıbrıs buhranından önce bu politikayı kapalı bir şekilde yürütmekte idiler. Şimdi ise böyle bir kapalılığa lüzum dahi duymuyorlar. Bu politika ile Yunan halkı nezdinde devamlı olarak Türk düşmanlığı geliştirilmekte, çeşitli olaylardan ve vesilelerden faydalanılarak Yunan halkının hisleri tahrik olunmaktadır. Bunun en son örneği Milli Mücadele zamanında Türk halkına karşı insafsız ve gayri insani bir davranış göstermiş olan o zamanki İzmir metropolitenin Atınada bir heykelinin dikilmesi ve bu heykele konulan yazıların mahiyeti ile ortaya çıkmıştır. Bu vesile ile yapılan törende Yunan hükümeti adamları taşıdıkları sıfatların kendilerine yüklediği sorumlulukları da bir tarafa iterek ve unutarak Türkiye hakkında yakışıksız beyanlarda ve iftiralarda bulunmuşlardır.

Yunanistanın bütün tarihi, tezatlar, hayaller ve aşırı ihtiraslarla doludur. Kilise bu tarih içinde önemli bir rol oynamış ve asıl fonksiyonunu unutarak, yani insanlar arasında barış ve sevginin yayılmasına yardım edeceği yerde, tahrikçi, kinci ve harpçi bir politikanın gerçek yardımcısı olmuştur. Tarih boyunca Yunan halkının başına gelen bir çok felaketlerin asıl sebepleri Yunan kilisesinin bu nevi akıl dışı davranışları içinde aranmalıdır. Bu kilise nüfuzunu sulistimal ederek Yunan hükümetlerini yanlış yollara sevk etmiştir.

Milli mücadele zamanında ve İzmir'in işgali sırasında Yunan Kilisesinin de tasvibi ile Yunan işgal kuvvetlerinin Türk halkına karşı reva gördükleri mezalim unutulmuş değildir. Fakat Türkiye Atatürk ile Venizolos'un iki halk arasında geçmişi unutturmaya matuf politikalarına sadık kalarak yersiz ve manâsız tahriklerden daima kaçınmıştır. Çünkü iki halk arasındaki düşmanlıktan hiç bir tarafın fayda sağlayamayacağını bilmektedir.

Yunanistan, yürütme imkânlarına malik bulunmadığı bir politika arkasından konuşmakla da gayri ciddi bir tutum içine girmektedir.

Milliyet Gazetesinin Ankara temsilcisi Sayın İzzet Sedes Annesini kaybetmiştir. Forum ailesi merhumeye Tanrıdan rahmet ve Sedes ailesine baş sağlığı diler.

Yunanistan kendi menfaatleri icabı olarak Türkiye ile dost geçinmek mecburiyetindedir. Yunan politikacıları ve killese adamları bunu idrak etmeğe çalışmaktadırlar. Bu konuda geçmişten alınacak tecrübeler olduğu gibi bugünkü dünya şartları da hükümet adamlarını akıl yoluna sevk edici mahiyettedir. Türk - Yunan ilişkilerinin bozulmasından sonra Yunanistanın yakın bir kaç komşusuna vermek zarureti duyduğu tavizleri şimdiki hükümet adamları hatırlıyacak olurlarsa, yanlış yolda olduklarını anlamakta herhalde güçlük çekmeyeceklerdir.

Aydınlıkta Uyananlar Totsis Grevi

Devlet Tiyatrosu Sanatçılarının çoğunluğunun bağlı bulunduğu TOTSİS Sendikasının grevi ile ilgili olarak Yargıtay 7. Ceza dairesinin 26 Kasım tarihinde verdiği karar, meselelerin düğüm noktası üzerinde tam bir kesinlik sağlamış bulunuyor. Böylelikle çeşitli merciler tarafından Devlet Tiyatrosu Sanatçılarının işçi sayılıp sayılmıyacakları konusunda verilmiş olan kararlar arasındaki gelişmeler son bulmuştur. Bu karar gereğince Devlet Tiyatrosu Sanatçıları genel bütçeden maaş aldıkları, Emekli Sandığına kayıtlı oldukları ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir kurumda çalıştıkları için memur sayılmışlardır. Dolayısıyla bir işçi sendikasına üye olmaları ve işçilere tanınan grev ve toplu sözleşme haklarından yararlanmaları mümkün görülmemiştir.

657 sayılı devlet memurları kanununun yürürlüğe giren 1 ve 4. maddeleri gereğince Devlet Tiyatrosu Sanatçıları memur statüsüne tabidirler. Ancak Devlet Tiyatrosu Sanatçıların hizmet akti ile çalıştıkları gerekçesi ile işçi sayılmalarına dair Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 14.1.1965 tarihinde verilmiş bir karar vardır. Buna mukabil daha sonra Danıştay halen TOTSİS başkanı olan bir Sanatçının talebi üzerine verdiği bir içtihadı birleştirme kararı ile Devlet Tiyatrosu Sanatçılarına memur olduklarını beyan etmiştir ve o sanatçı ancak bu sayede görevine devam imkânı bulabilmiştir. Diğer taraftan, bahis konusu grevle ilgili olarak Ankara 3. Sulh Ceza Mahkemesi Devlet Tiyatrosunu bir eğitim ve öğretim kurumu saydığı için 275 sayılı kanun muvacehesinde grev ve toplu sözleşme yapma hakkına bu yerlerde çalışanlara tanınmıştır. Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi de Savcının talebi üzerine bu meselede üst merci olarak harekete geçmiş ve 8.11.1965 tarihli kararı ile 3. Sulh Ceza Mahkemesinin kararını teyid etmiştir.

Grev, buna rağmen, 17 Kasım tarihinde başlatılmıştır. Bir kısım sanatçılar grev kanuni olmadığı ve grev yapmayı gerektirecek sebeplerin bulunmadığı görüşünde oldukları için bu karara katılmamışlardır. Greve katılanlar ve katılmayanlar bu süre boyunca radyo ve basın kanalıyla komis-

yonu geniş ölçüde aksedecek şekilde görüşlerini savunmuşlardır. Bu arada hükümet nezdinde de çeşitli temaslarda bulunmuşlardır.

Hükümetin teşebbüsü ile grevci sanatçıların memur sayılıp sayılmıyacakları konusunu görüşmek üzere bir istişari kurulun kurulması ve çalışmalara başlaması üzerine grev durmuştur. Bu kurula, tarafların temsilcileri ile devlet personel dairesi, Maliye Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı temsilcileri ve Ankara Üniversitesinden Doçent Dr. Sait K. Mimaroglu davet edilmiş ve katılmışlardır. Meselenin yargıtaya intikali ve şimdi verilmiş bulunan kararın sağlanması gerekliliği bu kurulda da öne sürülmüştür.

Bu grev olayı ülkemizde memurların durumu ile ilgili bazı sorunları göz önüne sermiştir. Memurların kendilerinin işçi sayılmaları yolundaki eğilimleri yayındır. Buna sebep, memurların meslek hayatları ve hakları bakımından kendilerini yeterli kadar güvenli hissetmelerini sağlayacak kanuni teminatlardan mahrum olmalarıdır. Memur sendikaları, kurumların işleyişleri üzerinde etkili olabilecek bazı haklara sahip kılınmadıkça bu durum devam edecektir. Bugün, işçilerin sahip oldukları haklara sahip daha bilinçli bir kitlenin daha fazla etkinlik sağlayabilmesi mümkündür.

Devlet Tiyatrosu Sanatçılarına da grevci cazip bir çıkar yol haline getiren bu husus olabilir. Ne varki işçilerin meseleleri çok ayırır ve başka gurupların meseleleri ile bir arada ele alınmaları ihmal edilmelerini kolaylaştırabilir.

Greve taraftar olan sanatçıların, çeşitli bildirimlerinde de ifade edildiği gibi, özellikle Genel Müdürü hedef tutan çeşitli şikâyetleri vardır ve bu şikâyetlerin, geniş ölçüde ciddiye alınmasının gerekli olduğu muhakkaktır. Tabiatıyla bu şikâyetler sanatçıların memur statüsü içinde de ele alınacak merciler, bulunacak çareler, yok değildir ve Devlet Tiyatrosu Sanatçıları, kurumlarını ıslah etmenin yollarını, perdelerini kapatmadan da bulabilmelidirler.

Türk-İş yöneticileri, Devlet Tiyatrosu Sanatçılarına grevine heyecanlı bir ilgi göstermişlerdir. Bu, yurdun çeşitli köşelerinden başka guruplarla kıyaslanamayacak derecede mahrumiyete ve haksızlığa maruz kalan işçilerin ve işsizlerin davasını gerçekleştirmek çabası ise, karanlık yerde kaybedileni aydınlık yerde aramak gibi, ümit verici değildir. İşçi liderlerinin en başta gelen görevi, işçileri de menfaatleri, yani bütün toplumun menfaatleri konusunda bilinçli ve hassas hale getirmek ve bu temel soruna olumlu çözümler bulunmasını temin etmektir. Bu görev, henüz tamamlanmış olmaktan çok uzaktır.

Aynı zamanda işveren durumunda olan hükümet, başından beri kanuni olmadığı yolunda ciddi şüpheler uyanan bu grev karşısında verdiği bazı örneklerin aksine zora baş vurmamıştır. Aynı anlayışın bundan böyle işçileri ilgilendiren konularda da gösterilmesi elbette temenni olunur.

İncelemeler

İktisadi Kalkınma ve Yolunu Arayan Türkiye

Dr. Beşir HAMİDOĞULLARI

Cumhuriyetten beri kalkınma gayretleri içinde olan Türkiye'nin 1965 yılında, halen az gelişmiş bir ülke olması : Çalışabilecek yaşa gelen çocuklarına iş, okuma çağına gelen evlâtlarına okul, mağara devrine layık baraka ve gecekondularda oturanlara mesken temin edememesinin ve 32 milyon Türk'ü gerektiği gibi besleyememesinin en büyük nedeni; milletimizin, tarihine, ülkemizin bünyesine, toprağına ve bilhassa insanına en çok uyan ve iktisadî kalkınmanın motorü olabilecek en güçlü bir iktisadî sistemi kuramamış olmasındandır.

Yakın mazinin bunca uyarıcı tecrübesine rağmen, iktisadî kalkınmamızın, Türkiye'de batılı anlamında mevcut olmayan özel teşebbüse, tekrar dayatılmak istendiği bir sırada, ülkemizin mazideki tecrübelerini hatırlatmak, konuyu biraz aydınlatmak yönünden faydalı olabilir.

Modern Türkiye 42 yıldır, Liberalizm (1923 - 1930), devletçilik (1932 - 1947) liberalizm (1947 - 1960) dan geçerek, 1961 Anayasası ile karma ekonomi içinde plânlama devrine girmiş ve yeni kurulan Hükümet programıyla da; özel teşebbüsü temel alan ve kapitalizme yönelen (iç ve dış sermayeye) bir devreye gelmiş bulunmaktadır. Bundan ötürü kendisine İktisadî kalkınma görevi verilen özel sektörün ve kapitalizmin, Türkiye'ye getirdiklerine, geçmişin ışığı altında kısaca bir göz atmak zaruridir.

Cumhuriyette Özel Teşebbüscülük

Cumhuriyetin ilk yıllarında, memleketimizin kalkınması özel teşebbüse dayatılmak istenmiş özel teşebbüse büyük teşvik ve yardımlar yapılmış fakat 1930 yılına gelindikte, özel teşebbüsün bir varlık gösteremediği görülecek, özel teşebbüsle kalkınma-

nın, Türkiye'nin şartlarına ve ihtiyaçlarına uymadığı ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı özel teşebbüsün yeni Türkiye'nin inşası ve kalkınması için yetersizliği karşısında karma ekonominin amme sektörüne ağırlık veren ve toplum yararına işleyen devletçiliğe isabetli olarak 1932 lerde geçirilmiş ve devletçiliğin bu ilk devresi 1947 ye kadar sürmüştür.

1947 - 1960 yılları arasında, Türkiye, yine iç ve dış etkenlerle tekrar liberalizme girmiştir. Türkiye'nin 1948 den beri üyesi bulunduğu O.C.D.E. nin (İktisadî Kalkınma ve İşbirliği Teşkilât), Türkiye'ye ayırdığı yıllık raporlarında, son 1950 - 1960 dememesinin neticelerini bulmak mümkündür. «1950 - 1960 devresinin büyük bir kısmında, Türkiye enflasyoncu ve ülkenin temel iktisadî menfaatleri ile bağdaşmayan bir iktisadî politika gütmeyen derin ıstırapını çekmiştir. Hızlı nüfus artışına rağmen Millî Hasıla Türkiye'de bütün Avrupa memleketlerinden daha az artmış ve fertlerin hayat seviyesi, 1953 - 1963 arasında pratik olarak artmamıştır. Elde edilen tek, tük gelişmede, ekilen sahalarda irrasyonel olarak genişleşmesi ve memleketi çok ağır bir dış borç yükü altında bırakmak pahasına (1,5 milyon dolar) olmuştur». (1)

«1950 - 1960 arasında fert başına düşen Millî Gelir 2,6 nisbetinde yıllık bir artış göstermiştir. Ancak bu gelişme de bugün limitine çoktan varmış olan eski mer'aların ziraata açılması ile elde edilmiştir.» (2)

Yukardaki izahlardan da anlaşıldığı gibi, 1950 - 1960 devresinin, ele geçen fevkalâde imkân ve istisnâ şartlarına rağmen, Türkiye'nin bünyesine uymayan bir iktisadî politika izlendiğinden; bu büyük imkânlar yerinde kullanılmadan israf edilmiş

ve neticede kalkınma (development) bu devrede gerçekleşmemiş ve sadece, ekonomik bir büyüme (croissance) meydana gelmiştir.

Eski Maliye Bakanlarından Sayın K. Kurdaş'ın aşağıdaki etüdü özel sektörün yatırımlarını ortaya koyması yönünden çok önemlidir.

«Millî Gelirin % 35 i, aktif nüfusun halen % 1,5 elindedir. Ve Devlet Plânlama Teşkilâtı, çalışmalarının da gösterdiği gibi millî gelirin % 35 şini elinde tutan bu zümrenin yatırımı, millî gelirin ancak % 5,7 ne varmaktadır. Öyle anlaşılmalıdır ki, bu yatırımların % 1,2 si özel teşebbüs dışında kalan, işçi, ziraatçı, orta gelirli memur ve vatandaşlar tarafından yapılmıştır. Böylece özel teşebbüsün yatırımları, millî gelirin % 4, % 4,5 ğuna düşmektedir. Öbür yandan bu özel teşebbüs yatırımların da % 60 şı inşaat sektörüne gitmiştir.» (3)

Böylece milli gelirin % 35 ini ellerine geçirenler, bunun ancak %5 ini yatırımlara ve geri kalan %30 unu ise lüks ve spekülâtif harcamalarda kullanmışlardır. Bu nokta üzerinde yalnız iktisadî kalkınma yönünden değil; fakat, insanîyet yönünden de önemle durmak gerekir. Sosyal adalet bir kenara itilip, binlerce fakire, sefile, binlerce daha katıp; mahdut bir zümreyi bilinen yollarla, Hükümet eliyle zengin ediyor, fakat zengin edilenler, ellerine geçen imkânları en verimli sahalara yatıracaklarına; verimsiz sahalarda ve lüks harcamalarda kullanarak israf etmektedirler. Bu nokta Türkiye'de tatbik edilen kapitalizmi mahkûm eden temel bir noktadır.

«Türk özel sektörü iktisadî kalkınmaya büyük bir şey ekliyememiştir. Özel teşebbüsün yatırımları, daima rahat ve yüksek kâr temin eden inşaat sektörünü tercih etmişlerdir. Türk müteşebbisi giriştiği teşebbüslerin neticelerini uzun bir süre beklemeye alışık değildir. Müteşebbislerin büyük bir kısmı yüksek muhayyile gücü gösterememekte, olaylara ve ihtiyaçlara tekaddüm edeceklerine, onları takip etmektedir.» diye yazıyor bir İsviçre gazetecisi. (4)

Yine O.N.U. (Birleşmiş Milletler Teşkilâtı) ve O.C.D.E.'nin mukayese li etüdlerinin de gösterdiği gibi 1950 - 1960 arasında, Türkiye'de fert başına düşen millî gelir, 1950 de, 100 den; 1960 da, ancak 109 za çıkmıştır. Halbuki müşterek pazar ülkele-

rinde ki çok daha yüksek bir noktadan hareket etmektedirler. Aynı yıllarda, 100 den, 136 ya; ve komşumuz Yunanistan da ise, 100 den 144 de çıkmıştır.

Adı geçen devre de Türkiye çok elverişli şartlar içindeydi. Enfrast-rüktürünün büyük bir kısmını, devletçilik sayesinde tamamlamış iktisadi kalkınmanın bütün ön şartlarına sahipti, üstelik zengin ihtiyat dövizlerine büyük bir dış yardım ekleniyordu. Türkiye, 1950 - 1953 yılları arasında çok bereketli mahsuller idrak etmiş ve ihraç ettiği bir çok madelerin fiatı, Kore harbi neticesinde yükselmişti bunlara ilâveten siyasi istikrar ve halk yığınlarının desteğine sahip olan şanslı bir hükümet iş başında idi. Bütün bu istisnai imkânlara rağmen Türkiye, neden başarısızlığa uğradı. Ve neden bir ikinci dünya harbine ilâveten, birde iç sivil savaşı geçiren Yunanistan büyük bir başarıya ulaştı? Bunun en büyük nedeni, aynı iktisadi sistemi güden her iki ülkenin iktisadi ve sosyal bünyesindeki farklılıklarda yatmaktadır. Çünkü tüccar bir millet olan Yunanistan izlediği kapitalizmin temeli olan bir özel sektöre malikti. Fakat tarihi boyunca tüccar olmamış Türkiye bu manada bir özel sektöre sahip değildi. Onun için kapitalizm Türk bünyesine uymuyor, gelişmiş denen özel teşebbüs gerçekte yaratıcı, yenileştirici dinamik bir hüviyet gösteremediğinden **taklitçilik** safhasını bir türlü aşamıyor.

Nitekim 1932 - 1947 yıllarında Türkiye bünyesine daha çok uyan bir devletçilikle, imkânsızlıklar içinde, büyük başarılar ulaşmasını, bilmiştir. Harvard üniversite'sinin ünlü profesörü W. W. ROSTOW, entere-san eserinde (5), Türkiye'nin 1935 lerde izlediği iktisadi politika sayesinde «demarrage» (take off) kalkınmağa geçiş safhasına girdiğini yazmaktadır.

Şimdi sormak lâzımdır, daha 1937 yılında bütün düğümleri darboğazları aşarak, iktisadi kalkınma yoluna giren Türkiye neden 28 yıl sonra halen az gelişmiş bir ülkedir?...

ÖZEL SEKTÖR ZORLA YARATILABİLİR Mİ?..

Yukarıya alınan bir kaç neticeye şaşmamak gerekir. Zira Türkiye'de batıdaki gibi bir özel sektör ve güçlü, yeterli bir müteşebbis gurubu yok-

tur. «Memleketimizde halen büyük sermaye sahibi özel teşebbüs hemen, hemen yok gibidir. Bu gerçeği bankalarımız çok iyi bilmektedir. Kaldı ki ancak 30 yıllık bir geçmişi bulunan ve 15 yıldır gelişmeğe başlamış bulunan bir sektörden bu kadar kısa bir süre içinde mucizeler beklenmemelidir.» (6) diye yazan ünlü müteşebbis sayın Vehbi KOÇ haklıdır. Bu gün ise özel teşebbüsten «harikalar» bekleyen bir politikaya yönelmiş gibiyiz.

Türkiye'nin bütün tecrübeleri göstermiştir ki, kapitalizm ülkenin özel şartlarıyla bağdaşmamaktadır. Çünkü Türkiye batı kapitalizmini başarıya götüren, «esprit, forme — hukukî ve sosyal çerçeve — ve imkânlardan tarihi bir veri olarak mahrumdur. Bu nokta üzerinde derin, derin düşünmekte isabet vardır.

Dünyanın bir çok kesiminde devletler kuran Türk milleti, tarihi içinde, tüccar bir millet olamamış, ticarete sarılmamış fakat daha çok kumandan, idareci sınıfını teşkil etmiştir. Bu gün bile vatandaş her şeyin yapımını devletten beklemektedir ve ticaret aranan ilk, müteber meslek değildir. Nitekim Anadolu'da Türk analar; çocuklarına, inşallah tüccar olursun diye değil; fakat, inşallah paşa olursun diye temennide bulunurlar. Geçen devrenin büyük gayretlerine rağmen, kapitalizm ülkemizde yalnız iktisadi değil; fakat, sosyal ve psikolojik temellerden de mahrum olduğu nu göstermiştir.

Cumhuriyet'ten beri hükümetlerin desteğine eklenen dış gayretlerle, bir özel sektör yaratılmak istenmiş, fakat batılı anlamda bir özel sektör ortaya bir türlü çıkartılamamıştır. Bu gün halen özel sektör devletin sırtındadır. Türkiye'de iktisadi kalkınmayı, özel sektöre dayatmak isteyen iç ve dış çevre şu gerçeği unutmuslardır : Bazı şahısları zengin yapmakla teşebbüs ruhu, özel sektör yaratılabilseydi, ülkemizde şimdi çok güçlü bir özel sektör bulunmuş olurdu. Özel teşebbüsün kendi kendini yaratamadığı yerde, zorla yaratılmaz.

SONUÇ

Son yarım asırlık Türk tecrübeleri göstermiştir ki, Türkiye, liberalist

- kapitalist bir iktisadi politika güttüğü zaman gerilemiş, halktan yana devletçi bir politika güttüğü zaman ise ilerlemiştir.

Türkiye'nin nevi şahsına münhasır problemlerine çözüm yolu ararken, Avrupa ve Amerika'dan misal getirmek, onlar için biçilmiş onların bünyesine uygun olan iktisadi sistemlerini aktararak Türkiye'nin kalkınabileceğini sanmak bir ütopyadır. Her ülkenin şartları, imkânları ve ihtiyaçları farklıdır. Farklı durumlara ise farklı metodlar uygulamak gerekir.

Çok uyarıcı derslerle dolu olan Türk tecrübesi ve gerçekleri, üzerine, yükselmeyen bir iktisadi sistem memleketimizi kalkındıramaz. Kaldı ki dünya iktisadi kalkınma tarihi, bize açıkça göstermiştir ki, iktisadi kalkınmağa başlayan her ülke; kendisinden öncekilere nazaran ve gittikçe artan bir ölçüde devlet müdahaleciği izlemek zorunda kalmıştır. Endüstri ihtilâlinden bu yana, az gelişmiş bir ülkenin kapitalizm ile kalkınabildiğini iktisat tarihi henüz kaydetmemiştir.

18 ve 19 uncu asırlarda, kalkınmağa başlayan günümüzün gelişmiş ülkeleri, daha hareket noktasında buldukları bir sırada bile bugünün az gelişmiş ülkelerinden daha zengin bir durumda bulunuyorlardı. Zengin sömürgeleri vardı. Endüstri ihtilâlini gerçekleştirerek uluslar arası ticaretten büyük avantajlar temin etmişlerdi.. İktisadi kalkınmalarını demokratik olmayan, sendikacılık, sosyal sigortalar, işçi ücreti artışlarının bahis konusu olmadığı bir ortamda gerçekleştirmişlerdir. Ulaştırma vasıtalarının günümüzdeki gibi gelişmediği o devirlerde, dış ülkelerde ki hayat seviyesini bilmeyen halkın, tasarrufunu da kamçılaman dini inançlarını akıllıca kullanarak hayat seviyesini düşük tutarak tasarrufun seviyesini yükseltebilmişlerdir. Nüfus patlamasında, sosyal haklar gibi sanayii ihtilâlinden sonra ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ülkeler işte böyle, çağımızın az gelişmiş ülkelerinden hiç birinin sahip olmadığı, istisnai imkânların meydana getirdiği iktisadi, sosyal ve siyasal bir ortamda kolayca teşekkül eden sermayeyi ve rimli sahalara yatırarak iktisadi gelişmelerini tamamlamışlardır. Buna rağmen, kalkınmaları çok yavaş yürüyerek uzun sürmüş ve gayri insa-

ni olmuştur. Prof. Andre PHILIP'in söylediği gibi, bu gün az gelişmiş ülkelerde; sadece şahsi menfaat ve kârı düşünen kimseler tarafından iktisadi kalkınmanın gerçekleştirilebileceğini düşünmek yanlıştır. 19. yüzyılda bu temeller üzerinde bir iktisadi sistem işleyebilirdi. Fakat tarihin hiçbir devresinde, hiçbir yerde yalnız kâr saikiyle yeni bir iktisadi bünye yaratılmamıştır.

Türkiye iktisadi kalkınmasına, bazı ülkelerinin kalkınırken faydalandıkları şartların tamamen ters istikametinde olan, iktisadi sosyal ve siyasal bir çerçevede içinde başlamak durumundadır. İmkanları sınırlı ihtiyaçları çok, kaybedecek zamanı kalmamış ve hızlı kalkınmak mecburiyetindedir. Bu şartlar içinde ülkemizin gütmesi gereken iktisadi politika, çözmek zorunda olduğu problemler, sahip olduğu imkanlar ve insan gücünün özellikleriyle, tarihi tecrübelerine göre tayin ve tesbit edilmelidir.

Dünya milletlerinin büyük bir hızla geliştiği, günümüzde, nihayet Türkiye tarihinin bir dönem noktasında bulunuyor. Temele inmeden, yüzeyle dayatılmak istenen bir iktisadi politika Türkiye'yi çıkmazlara itebilir.

Günümüzün şartları içinde, özel çıkarları ve sektörü esas alan ve toplum ihtiyaçlarına yönelmeyen, sosyal adaleti ihmal eden bir politika, memleketi ya faşizm ya da komünizme sürükleyebilir. Kapitalizmi medenileştirmekte Türkiye'yi kalkındıramaz.

Oysaki ülkemiz, insanın insanı istismarı demek olan, buna rağmen Türkiye'de tatbik gücü olmayan kapitalizme ve insana verdiği ekme karşılığında hürriyetini alan komünizme sapmadanda pekâlâ kalkınabilir. Bu kalkınma yolu, ülkenin bütün iktisadi güç ve kaynaklarını en verimli şekilde harekete geçirebilecek, kamu sektörünü esas alan ve özel teşebbüse de, kalkınma prosesüsü içinde, gücüne ve yerine göre, yardımcı, destekleyici fakat tamamlayıcı rolü veren OTORİTER VE BÜROKRATİK OLMAYAN, fakat, RASYONEL ve HALKTAN yana olan MODERN, DEMOKRATİK DEVLETÇİLİKTİR. Bunun için bugün ülkemizde yetecek kadar yetişmiş personel vardır. Gerekli reformlar yapılarak, devlet teşkilâtı yeniden düzenlenir ve yüreklere toplum-

cu devletçiliğin heyecanı aşılabilirse, Türkiye hızlı, adil ve kısa bir zamanda kalkınabilir ve Türk Kalkınma yolunda diğer az gelişmiş ülkeler için bile geçerli olabilir.

(1) O. C. D. E. Turwue. p. 7. 1963 Paris

Alman Halkında Yabancılarla ilgili Ön Yargılar

Sorduklarımız arasında Almanya'da iyi kazandığını, bu bakımdan geldiğine pişmanlık duymadığını söyleyeceklerin çoğunluğu teşkil edeceklerine şüpheniz olmasın. Sorularınıza devam eder de sözü, kazancının memnurluk verdiği böyle bir yerden kesin dönüşün her halde pek kolay olmayacağı sonucuna bağlamak isterseniz, beklemediğiniz bir tepkiyle karşılaşınca şaşmayınız. Karşınızdaki, iki yıla kalmaz döneneceğine dair fevri cevabın nedenlerini bir kaç cümleyle açıklayamıyacaktır. Çünkü, bu nedenler aslında müşahhas hale getirilecek bir kaç kelimeye sıkıştırılabilecek cinsten değildir. Konu önce, Alman halkının yabancılarla ilgili ön yargıları gibi pek çeşitli görüşleri olan bir mes'eleler kategorisinin değişmesini gerektirecektir.

Milletlerde, kökleri çok eskilere varan öyle peşin hükümler vardır ki, bunların bir kaç on yılın samimi çabasıyla değiştirilebileceğini düşünmek gerçeklere uymıyacaktır. Daha imparatorluk zamanında iken Alman milleti, o zamanlar bile bir milyona yaklaşan yabancı işçilere «İkinci dereceden insanlar» gözüyle bakmağa alışmıştır. Bir insanın, lisan üstünlüğü ya da tecrübe eskiliği sebebiyle diğerine nazaran tasladığı çalım'ı, iş yerinde az çok mâzur gösterecek sebepleri bulmak kolaydır. Lâkin Almanya'daki yabancı işçiyi asıl huzursuz eden sebep, iş haricinde de bu «Kötü köylü belleme» muamelesinin devam etmesidir. Bu tutumun muhatapları şüphesiz sadece Türk'ler değildir. Hattâ yabancılar arasında bu anlamda bir sınıflama gerekirse, Türk'ler hor görülme bah-

- (2) O. C. D. E. Turwue. p. 7. 1964 Paris
- (3) K. KURDAŞ. Yön. Sh. 6 Mart 1962
- (4) Franz Von Caugic, Aussenpolitique. 4. 1963.
- (5) W. W. ROSTOW; Les Etapes de la Croissance Economique, p. 55.1962. Paris.
- (6) Vehbi KOÇ; CUMHURİYET, 11 Ekim 1965.

Ali Sait YÜKSEL

sinde baş sırayı işgal etmeyeceklerdir.

Tranvayda veya bir kahve köşesinde konuşulanların yabancı bir dilde oluşunu duyuracak yükseklikteki bir sohbet, kenar masaların kızgın bakışlarını bir anda toplamağa yetecektir. Kompartımandakilerin bakışları, büyükçe bir bavulla içeri giren elbisesini kendisine pek yakıştıramamış yabancıyı rahatsız edici bir seviyeyi bulabilecektir. Koca delikanlının ağlamaklı bir hırsıyla işçi danışma bürosuna girişini hatırlıyorum. Oturduğu lokantada ısmarladığı et yemeğini, tenbihine rağmen domuz eti getirildi zannıyla, yemeden parasını ödeyip çıkmak istemiş. Hesabı ödemesine rağmen garsonun «Sen kimsin de bu yemeği beğenmezsin» yollu tahkiri ve sonunda «Çık defol» sözleriyle karşılaşmış.

Üç dört yaşındaki çocuğunun elindeki bir balonla tranvaya giren genç anne de biletçinin «Kalpsizliğinden» yakınıyordu. Biletçi, dil bilmiyen yabancı kadının çocuğunun elinden, lüzumsuz yer işgal ediyor diye, balonunu çekip almış, çocuğun döktüğü göz yaşını umursamadan şişini indirmiş. Yine işçilerden bir çoğu meselâ tranvay duraklarında, çocuk muamelesi gördükleri, tranvay yaklaşıyor bahanesiyle kabaca kenara itildikleri şikâyetinde bulundular.

Bütün bu misaller, aydınlar dışı Alman halk kitlesinin genel tutumunu misallendirmektedir. Yoksa resmî makam ve aydınların, nazi devri lekerlerinden biri olan kendinden olmayana, özellikle yabancı işçiyi hor görme ayıbını düzeltmeğe özen gösterdiklerini belirtmekte zaruret vardır.

Yabancı işçi sayısının bir milyonu aştığı (bütün çalışan nüfusa nispeti % 5,5. Bu nispet İsviçre'de % 30'dur.) şu sıralarda, yabancı işçiyle ilgili eski devirlerin hor görme duyguları bazı çevrelerce yeniden tahrik edilmektedir. Bilhassa bazı işveren çevreleri konuyu istismar ederek, fazla mesâi aleyhinde olan ve daima fazla ücret yeni izin günleri isteklerinde bulunan sendikaları kamu oyun da güç duruma düşürme vesilesi yapmaktadırlar. Bunlara göre yabancı işçileri azaltmanın tek yolu, fazla mesâiyi göze almak ve devamlı ücret artırımını isteklerinden vazgeçmektir. Bu ve benzeri tahrikler yüzünden meselâ seyahat ettiğiniz trende yabancılığınız farkedilmemişse, yanınızdakinin «Bıktık artık bu yabancılardan, bunca kazançları yetmiyor muş gibi bütçemizden 23 çocuklu bir Türk'e binlerle de çocuk parası ödenmektedir» yollu dedikodu veya yanlış bazı gazete haberlerine dayanan kaba târizleri dinlemeğe de zorlanabilirsiniz. Geçen aylarda, hangi belediye reisinden çıktığı bilinmiyen yanlış bir haber, en ağır başlı Alman gazetelerinin dahi fıkra ve karikatür konusu oldu. Bu haberde, bir Türk işçisinin 23 çocuğu için çocuk parası aldığı belirtilmekte idi. İş o raddeye vardı ki, Alman İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Nürnberg'teki merkezi, basına dağıttığı bir tezkiple «23 çocuklu bir Türk işçisinin gerçekte hiç bir zaman mevcut olmadığını, en çok çocuklu yabancı işçinin 14 çocuğuyla bir Hollandalı olduğunu; 10 veya daha fazla çocuğu bulunanlar arasında 28 işçinin Hollandalı, 23'ünün İtalyan, 18'inin İspanyol ve 5'inin de Türk olduğunu» açıklamak zorunda kaldı.

Plânlama Teşkilâtımızın yaptırdığı incelemeye göre Alman kız veya kadınıyla medenî münasebetler kurabilen Türk'lerin nispeti % 18'dir. Toplu yurdlarda kalanlarda bu nispetin daha da az olacağı sanılır. İyi bir «Aile kızı» ile tanışmanın yabancı işçi için bilhassa Almanya'da zor olduğu belirtilebilir. Dışarda evlenen bazı öğrencilerin dahi eşliğe seçtikleri Alman kızları arasında garson ve tezgâhtarlık gibi mesleğe mensup olanların nispetinin dikkati çekici olduğu söylenebilir. Bu bakımdan Alman halk ruhunun yabancıyla, bilhassa «Şarklı» ile evlenmeyi hoş görmediği bir gerçektir. Bu sebepledir ki, Almanlar arasında olsa tama-

men günlük olaylardan sayılabilecek yabancı işçilerle ilgili Alman kızlarının küçük aşk maceraları, «Bildzeitung» gibi halk gazetelerinin başlıca sansasyon konuları arasındadır. Meselâ beş milyon tirajlı bu gazetenin Nisan sayılarından birinin ilk sayfasına üç sütün üzerine atılmış başlık şöyleydi : «Baba aşk hastası kızını sanatoryuma yolladı. Sağlık kurumunu aşkı tedavi edebilir mi?» Haber devam ediyordu : «Bir Alman - Türk aşk fâciası, Wuppertal'ın meşhur bir ailesini felâkete sürüklemektedir: 63 yaşındaki tüccar Otto Gabelsberg, biricik kızı 16 yaşındaki Elke'yi bir özel sinir - sanatoryumun da gizlemek zorunda kaldı. O böylelikle, Elke'nin 23 yaşındaki Türk misafir işçisi Ahmet Yoldaş'tan kurtarılacağı ummaktadır. Aşık Türk kızı Türkiye'ye kaçırmak istiyor.. Alman makamları buna karşı bir şey yapamamakta...» Sonra Ahmet'in önce aileyle tanıştığı, ara sıra eve geldiği zamanla bu rolünü değiştirdiği anlatılmakta ve eklenmektedir : «. O (Ahmet) bir Türk'ün gözünde çoktan karı sayılabilecek kızcağızı tamamen kendisinin yapmak istedi.» Bu, Bildzeitung'un rastgele seçilmiş haberlerinden biridir.

Diğer bir çok konularda da güneyli'nin hayat görüşü Alman'inkinden büyük farklar göstermektedir. Halktan birisine sorarsanız «Mentalite» farkı ile kendininkinin çok daha mâkul olduğu yolundaki şuur altı gururunu gizlemeğe pek lüzum duymadığı tesbit edilebilir. Güneyli yabancı ise, kendi mentalite'sinin bir çok konularda daha insancıl olduğu kamısına kapılmaktadır. Bizim işçilerin akillarını yatıramadıkları hususlardan birisi de meselâ caddenin ortasından kapışmış olan iki kabadayıya hal kın müdahale etmeyip dakikalarca kenarda seyirci kalmasıdır. Buna gönlü razı olmadığı için, aracılık niyetiyle girdiği kavgada ciddiyetle dövuilen Türk işçilerinin sayılarının az olmadığı ifade edilebilir.

Başkasının mes'alesini üstlenme gamsızlığının çok üzücü bir misâli bu bahar Mosel nehri yanındaki Coihem'e bağlı Ulmen kasabasında cereyan etti : Bu küçük köyde 80 kadar Türk kadın işçisi çalışmaktadır. Bunlardan 10 unun kaldığı altı lokanta olan yurdda gece yarısı âni bir yangın çıkar. Merdivenler tutuştuğu için Türk hanımlar, üçüncü kat taki pencerelerden imdat çağırırlar.

Bütün sokak insanlarla doludur. Ev sahibi merdiven kurarak 2. kattaki aile efradını aşağı indirir ve Türk kadınlar da can havliye kendilerini üçüncü kattan aşağıya atmak zorunda kalırlar. Cesaret edemiyen biri derhal dumandan zehirlenerek ölür. Biri de ebediyen kötürüm kalacaktır. Bu hanımların ittifakla belirttiklerine göre, bütün komşular gürlü tüye sokağa çıkmış da içlerinden hiç biri atlanan taşların üstüne evinden bir şilte bir yorgan serivermeyi düşünmek istememiştir. O sırada mahalle papazının arabası geçmeseymiş, bir taksi çağırarak için dahi kimse nin isticial göstermek niyeti yokmuş, Çoğullaştırılması câiz olmyan müferit birer misal de sayılsalar, böyle bir olayın her hangi bir Anadolu köyünde cereyanı havsalanın âlamıyacağı bir ihtimaldir. Az rastlanan olaylardan da olsa, güneyn insanı bu gibi örneklerdeki menfi intibai genelleştirmekte acele etmektedir.

Bir çok firmalar, işçinin savsaklanan bir hakkıyla ilgili olarak aynı tabiiyetten olan bir yabancı imzayla yollanan yazılar ve yapılan müracaatı, hazmedememekte ve çoğu defa bu gibi hesap sormaları belirli bir sınırlılık ile karşılamaktadırlar.

Alman halkında yabancıyla ilgili bu tutum; resmî makamlar arasında, formaliteleri bazan yabancıya karşı aşırı bir güvensizlikten doğduğu intibaini veren ve çoğu def'a bir hukuk devletinde yadrganan tedbirleriyle yabancılar polisinde görülür. İkamet müsaadesi vermeğe yetkili olan bazı polis idareleri ile kaymakamlar, bir işçinin takriben 1,5 maaş tutarına bâliğ olan bir teminat akçesinin bankada polis emrine bloke edilmesi şartını koşmaktadırlar. Bu para, yabancı günün birinde sürülmesi gerektiğinde, nakil masrafı olarak el altında tutulmaktadır. Alman işverenler sendikası adına bu yıl Hannover'de bir konferans veren Waber bile, toplum düzenine aykırılık eden elemanların bol bulunabileceği vehmedilen ülkelerin mensuplarına uygulanan bu tedbiri, «ayırıcı ve sık sık taraftar olunduğu ilân edilen Avrupa Birliği fikrine de aykırıdır» bulunduğunu belirtmiştir. Yabancıların hastalık masraflarının Alman bütçesine yüklenmemesi çabasıyla bazı yerlerde görülen bu aşırı gayretkeşlik, çoğu defa Alman kanunlarının tecviz ettiği sınırı taşmaktadır. Tatbikatta hattâ öyle İş Kurumu yetki-

lilerine rastlanmıştır ki, bunlardan biri meselâ, yıllar önce verem geçirdiği Almanya'da iki yıl çalıştıktan sonra ortaya çıkan bir işçinin bir gün yine hasta olur gerekçesiyle işten derhal çıkarılmasını iş verene telefonla bildirmiş ve isteğine ulaşmıştır. Bu işlem açıkça yazıyla bildirme yoluyla yapılsaydı, işlemin kanunî yoldan bozulabilmesi pek kolay olacaktı.

Yıllarca karısı için de hastalık sigorta primi ödiyen işçinin giriş vize siz gelen karısına Frankfurt/Main polisi, veremli olması sebebiyle derhal Almanya'yı terketmesi emrini vermiş, bu tebliğe karşı idarî mahkeme nezdinde açılan iptal davasına verdiği cevap lâyihasında polis aynen şu satırlara da yer vermiştir :

«Türkiye'nin bütün veremlilerinin Almanya'da oturan akrabalarını ziyaret etmesi ve bu ziyaret vesilesiyle Alman halkının sırtından kendilerini tedavi ettirmeleri şüphesiz kanun koyucunun anlayışına uygun düşmeyecektir...»

İdarî mahkeme, kadının kalmasına karar vermiş; bu suretle polis çıkarma kararını uygulayamamışsa da, ibret vericidir ki, mahkeme kararından 10 ay geçmiş olmasına ve bu arada kadının Alman sanatoryumunda tedavi edilip tamamen iyileşmesine rağmen, polis mahkeme kararını hazmedemiyerek halâ ikamet müsaadesi ni vermiş değildir.

Meselâ yine Türkiye'de akdolan mukavele şartlarının mukavele bitmesinden önce Almanya'da firma ca yapılan değişikliğin imzalanmasına teminen açıkça «imzalamazlarsa sürdürürüm onları» diyen Usingen İş Kurumu'nun bir memuru aleyhine, Türk İşçileri Hessen Eyaleti Danışma Bürosu adına yaptığımız şikâyet te bir cevap dahi verilmemiştir. Bütün bunlar bazı çevrelerdeki Alman memurunun bir yabancıya karşı hatâ yapmayacağı şuur altı tasavvurunun münferit örneklerini teşkil etmektedir.

Yabancılarla ilgili olarak Alman halkında yer yer tesbit edilebilecek bazı ön yargılar, Alman kamu oyununda yabancı işçilerin Alman ekonomisine olan hizmetlerinin lâyikeyle kavranmadığını göstermektedir. İşçi sendika çevrelerine yakın «Welt der Arbeit» adlı derginin başlığı şöyleydi : «Sokaklarımızı temiz tutanlar bir Napoli'liyle bir Sicilyalı'dır.» Ga-

zetelerimizden birinde de geçen aylarda Münih sokaklarını temizleyen 125 Türk'e ait resimleri basılmıştı. Yabancıların yalnız pis ve ağır işlerde değil, aynı zamanda kaza tehlike-

si fazla olan yerlerde iş bulabildikleri de bir gerçektir. İsviçre'li Dr. Münz'te Neue Zürcher Zeitung'taki uzun makalesinde yabancılar arasında iş kazası nisbetinin çok oluşunun

Ençok Para

— İşbu hikâye, bir kurumun iyi veya kötü davranışını ortaya koymak için değil, gayelerin tarif edilmediği, araçların seçiminde toplumsal ahlâkın ölçüler arasına girmediği bir ülkede, insanların farkında olmadan nelere inebileceğini anlatmak için yazılmıştır —

Bir ülke varmış!.. Bu Ülkeninde bir Hayır Kurumu varmış!.. Bu Kurumun, baş şehrin baş meydanında bir arsası varmış!.. Bu arsa uzun yıllardır o meydanın küçük bir parkı olarak kullanılmakta imiş... Her sabah hizmetçilik arayan kadınlar, günlük işbulmak umuduyla gelen erkeklerin toplandıkları bu parka, daha sonra çeşitli insanlar şöyle bir uğrarlarmış... Aralarında, yorulan ihtiyarlardan, parasız ve fazla mahçup olmayan sevgililere kadar biraz herkez varmış!..

Gel zaman git zaman, Başkentte pekçok şey değişmiş... Şehir kalabalıklaşmış, iki katlı yapılar yıkılmış, yerine altı katlılar, altı katlıların yerine on katlılar yapılmaya başlamış. Arsa fiyatları da bir misli, iki misli, on, yirmi, otuz, kırk, elli misli katlanmış... Arsayı bire alıp elliye satan zengin olmuş, elliye alan kat kat üzerine kat yapmış muradına ermiş...

Bizim Hayır Kurumunun idarecilerinin aklında büyük bir fikir gelmiş. Bizde bu parkın içine bir büyük yapı dikelim, kiralari toplayıp kurumu zengin edelim, demişler.

Bir büyük adada, büyük bir masanın çevresine, büyük kişiler toplanmışlar... Büyük fikirlerini büyük sözlerle ortaya koymuşlar:

- Otel yapalım, demiş birisi.
- İşhanı daha çok getirir, demiş diğeri.
- Sinemada olsun, demiş bir başkası.
- Tepesinde gazonada olsun...

O demiş, bu çemiş, şu demiş.. Fakat!.. Bu Ülkenin, Başkentir!..

baş meydanında böyle bir arsanın en çok gelir getirmesi için ne yapılacağına bir türlü karar vermemişler.

«Acaba hangi iş en çok gelir getirir» diye sorup durmuşlar birbirlerine... Günler geçmiş ve «En çok parayı hangi işin getirdiğini» bir türlü bulamamışlar zavallılar... Tam düşüne düşüne hasta olacakken, zayıflayıp solacakken, büyük kişilerden birisinin aklına çok büyük, ama gerçekten çok çok büyük bir fikir gelmiş. Bu öyle birşeymişki kimse'nin aklına öyle kolay kolay gelmezmiş. Ama nasılsa gelmiş işte. Herhalde «Büyük kafada büyük fikir olur» sözü boşuna söylenmemiş..

Bu büyük kişi demişki:

— Arkadaşlar ne üzülüp duruyunuz, bu ülkenin mimarları arasında bir millî fikir yarışması açalım ve bu arsaya en çok gelir getiren yapıyı bulacak mimara işi verelim.

Bu akla hayâl gelmeyen fikir çok alkışlanmış. Hemen yetkililer yetkililere emir vermişler, hazırlıklara başlanmış...

Jüri seçelim demişler:

— Şu olsun, bu olsun, o, o, o ve o mimar olsun demiş birisi.

— Şuda, buda, oda olsun, demişler ve mimarları seçmişler...

— Bizde danışman olalım, belki mimarlar hangi işin en çok parayı getireceğini bilmezler bize danışsınlar, fikir veririz, demiş bir diğeri... Öbürü ise :

— Bukadar emeğimiz geçti, danışman olarak bizimde birkaç bin pappel almamız hakkımızdır, diyerek bir sorunu daha çözüvermiş.

Jüri tamam, amaç tesbit edilmiş:

«En çok parayı kazanan işi bulan mimar kazanıyor.»

Ödüllere geçilmiş:

En çok parayı getirecek işi bulana pappel...

sebeplerinden birinin de, bu husus olduğunu belirtmiştir.

Geçen sene yılbaşından önceki günlerde «Frankfurter Rundschau» gazetesinde Alman ailelerine yöneltilen

bir yazı yayınlanmış ve mümkün oldukça yılbaşı günü bir yabancı işçinin evlerine davet edilmesi çağrısında bulunulmuştu. Bu yazı üzerine dahi Türk işçileriyle ilgili olan Frank

furt'taki büromuza bir tek telefon eden olmamıştır. Karşılaştırma imkânına sahip olanlar, Belçika veya Fransa, hattâ İsviçre'de yabancıya karşı tutumun çok daha farklı olduğunu

Nasıl Kazanılır ?

Ş. V.

En çok biraz az getiren işi bulana papel.

Biraz azdan biraz az para getiren işi bulana papel,

İyi para getiren, sonra oldukça iyi, iyice para getiren işleri bulanlarada gittikçe küçülen sayılar sıralamışlar ve...

— Para getirmeyen işi teklif eden de, artık avucunu yalasin birader, o da aptalın biri demektir, diyerek işin birinci bölümünü kapatmışlar...

★

Yarışma büyük gazetelerde büyük puntolarla Ülkenin her bucağına duyurulmuş. Ülkeliler, Ülkenin bu büyük Hayır Kurumunun bu hayırlı işine hayran kalmışlar. Başkent'in baş meydanına, en çok para getiren yapı dikilince: «Amm ne olacak ya!» diye bir heyecandır almış herkezi... Birçok kişi, özellikle uzun görüşlüler, parkın yerine dev gibi bir yapının dikildiğini görür gibi oluyormuş. Yapının her yanından çilçil paralar dökülüyormuş sanki. Kimisi Ortadoğuda, kimisi Balkanlarda, Almanyadan gelenler, Amerikayı görmeyenler ise orada bile böyle bir yapı olamayacağını söylemeye başlamışlar.

Ülkenin büyük mimarları yarışma şartnamelerini kapışmışlar, en çok para getiren işi bulmak için bütün güçleriyle çalışmalara başlamışlar. Deli Karmeci vaktinden önce öbür dünyaya seyahate çıktığı için, bu yarışmaya girip fikir satıp zengin olamamış. Mimarlar sanatlarını ortaya koyarak üç ay, üç hafta, üç gün alın teri dökmüşler... ve projelerini Kuruma göndermişler.

Projeler büyük bir salona asılmış. Büyük gün gelmiş, büyük jüri ve büyük danışmanlar projeleri incelemeye başlamışlar...

Bir yarışmacı, otel teklif etmiş! Olmaz! Üstünde gazino, ortasında lokanta, altında hamam, yanında sinema, öbür yanında tiyatro, arkasında

falan, önünde filân, en altında garaj... Maşaallah şehir gibi yapı, yalnız gecekondusu eksik!.. Danışmanlar: «Olmaz demişler, en çok parayı bunlar getirmez, hem biz bunu düşündüktü... Öyle olsaydı yarışmaya ne gerek vardı, oturup projeyide kendimiz yapardık, hiçmi otel görmedik yani?» demişler.

Bir yarışmacı, işanı teklif etmiş: Oimaz! Üstünde ruf-bar var, altında dükkânlar, sinema, pasaj, masa herşey var. Binada pırl pırl alim'n-yum çerçevesler (Almanyadan getirilebilir), açılmaz kalın camlar, soğuk ve sıcak hava tesisleri, bütün ileri Ülkelerdeki her çeşit modern konfor var. Niye olmasın sanki, bizim neyimiz eksik? Her şeyimiz var Tanrıya bin şükür... Bu iş hanında oda bölmeleri ince portatif elemanlardan. Herşey hafiften yapılmışki, odalar arasında telefona ihtiyaç yok, seslenmek kâfi. Herşey çyle modern ki, helâların başkent'in büyük bulvarından görünmesi çok enteresan. Sonra bu füze asrında kadın ve erkek helâlarının ayrılmasında çok ayıp. Medeniyet dediğin böyle olur, bulvara ve bulvardan manzaralı, kadın erkek bir arada helâlar... Artık, bu Ülkede de kadınlar erkeklerle eşit tutulmuyorlar ve bu herkeze açıkça görünmüyorsa, başka hiçbir Ülkede olamaz. Başka türlü düşünenler «Yapıcı tenkit» yapmıyorlar demektir.

Bütün bunlara rağmen, Hayır Kurumu idarecileri olan danışmanlar, yine «hayır» demişler. Bunlar en çok parayı kazanacak şeyler değilermiş...

Ona «hayır», buna «hayır» derken, bilmem kaçınca projenin önüne gelmişler... Bakmışlar hepsinden daha çok göğü tirmalyor, hepsinden daha şeffaf, her haliyle enteresan bir görünüşü var. Kat plânlarını umudla inceleye koyulmuşlar. Odalar,

salonlar, haller, çeşitli mekânlar için de her mekânın kullanılışı yazıyor:

- Esmerler.
- Sarışınlar.
- Kumrallar
- Şişman esmerler
- Balıketi kumrallar
- Uzun boylu sarışınlar.
- Gözlüklü, gözlüksüz
- Yerli, ithal malı
- Şöylesi, böylesi, her türlü...

Sayın jüri üyeleri ve danışmanlarının önce gözleri parlamış, biraz gülmek istemişler sonra kızmak istemişler olmamış.. Elhasılı ne yapacaklarını bilememişler.

— Bu fikir, Kurum yöneticilerinin akıllarına gelmeyen tek fikir...

- En çok para getiren iş!..
- Olurmu? demişler.
- Olmaz! demişler...
- Ayıp, demişler...
- Sözü başkan almış:

— Sayın arkadaşlar, bu mimar bizimle alay ediyor. Biz, bu ülkeye hizmet etmek için çırpınıyoruz, fakirlere yardım edebilmek için, bu güzel arsaya en çok parayı getiren bir tesis kurmak, bu şehre bir sanat eseri, bir anıt kazandırmak için çalışıyoruz, bu kerata aylarca çalışıyor, birçok masraf ediyor, «Ne için?» Bizimle alay etmek için! Olur mu bu?.. Olmaz!...

- Mahkemeye verelim...
- Haysiyet Divanına verelim..
- Teşhir edelim, kepaze edelim herifi!..

Fakat içlerinden biri:

— Galiba, diyor, en iyisi bunu kimseye duyurmamak... ve öyle yapıyorlar.

Şimdi o parkta sabahları yine işsiz kadın ve erkekler umutlarını arıyor, ihtiyarlar dinleniyor, fazla mahcup olmayan sevgililer parasız vakit geçiriyor.

İşte böyle beyler...

belirtmektedirler. Avrupa'nın başka ülkelerinde rastlanabilen başka düdünlünlere karşı sahibolunan hoş görü duygusu, Alman kamu oyu için başlangıç safhasındadır. Bir İsviçrelinin hasta bir yabancıya muamelesine misal olmak üzere, Dr. Münz'ün bir Türk işçisiyle ilgili şu satırlarını nakledebiliriz : «.. Bir kaç ay önce bir Türk marangoz muayenehaneme geldi. O ne almanca ne de fransızca biliyordu, ben ise türkçenin tamamen yabancıydım: Yarayı sardık - tan sonra, bu adamı tek kelime konuşmadan yollamağa gönlüm razı olmadı. Kitap rafından, yabancı çocuklara almanca kelimeleri öğretmeye yarıyan bir resimli kitabı indirdim. (Ağız, ağzını aç; kitap, kitabı aç, kapılar, kapılar açık.) Bu gösterdiklerimin ismini söylüyor ,sonra da kelimeyi onun tekrarını istiyordum. O bunu güçlükle ve fakat büyük bir zevkle yaptı. Yara tamamen iyileşinceye kadar her seferinde bir kaç dakikayı bu tip bir görüşmeye tahsis ediyordum. Veda günü Türk cebinden mavi bir kitapçık çıkardı: Langenscheidet basımevinin Almanca - Türkçe Türkçe - Almanca sözlüğü. Aradığı kelimeyi buluncaya kadar çevirdi ve parmağıyla bulduğu kelimeyi gösterdi : (Teşekkür, şükran) Bu, şüphesiz onu bir veteriner gibi dilsiz olarak tedavi etmeyip, bil'akis bir insan doktoru muamelesi yapmanın teşekkülü idi.»

Aynı İsviçre'li doktor yabancıların gurbet eldeki duygularına misal olarak, aslında İtalya'dan göç edip Amerika'da şairliğe yükselen bir eski İtalya'nın anasına hitaben yazdığı şu satırları naklediyordu : «..Ölülerimizin de yattığı topraklardan, kendi kökünden kopmuş olmak, pek ağır.. Bir daha (kendi) tarlasının çiçeği olamamak.. Her seferinde kökten yeni bir parçayı daha kaybetmiş olarak ülkeden ülkeye, denizden denize çarpılmak.. Her şeyce terk edilmek : Bir deniz kenarındaki kumda sürgünün kaderi bu!»

Bu duyguları bir İsviçre'li ya da başka bir ülkeli daha kolay anlaşılabılır. Fakat 40 yaşın üstünde olanları akılları durduran iki cihan savaşının en korkunç günlerini yaşamış bulunmalarına ve çile bahsinde bizim ki gibi yüklü bir geçmişe sahibolmalarına rağmen Alman halk ruhunun Güneyli'nin tasavvurundaki «gur-

bet» duygusunu kavrayabilmesi çok güçtür. Ve Güneyli'yi bütün maddi şartları düzeninde olsa dahi Alman-

ya'da bahtsız edebilecek olan asıl sebep te işte bu ilk bakışta göze çarpmayan sebeptir.

Kültür ve Sanat

EDEBİYAT :

yeni yayınlar üzerinde

Mehmet SEYDA

Bu gidişle sabahtan akşama hiçbir iş yapmayıp zamanınızı yeni çıkan kitapları okumakla geçerseniz, hepsini okumaya gene de yetilemeyeceksiniz.

Haldır haldır çeviriler yapıyor, yeni yeni yayınevleri türüyor. Çok iyi, okunması çoktan gerekli kitaplar basılıyor. Bir uyanış, bir silkiniş mi? Hem öyle, hem de değil! Bir uyanış, bir silkiniş olmasa yayınevleri, kitabevleri çoğu felsefe ve toplumbilime değinen bu kitapları neden basıyorlar? Alıcısını, okuyucusunu buluyorlar da, demek, o yüzden basıyorlar. «Hem de değil» dedim, bunu şuna bakarak dedim : Çok çeşitli kitap basılıyor, burası doğru, ama bunların satış sayısı gitgide çoğalmıyor, yükselmüyor. Üç beş binin içinde yuvarlanıp dönüyor. Öyleyse, yayımlanan kitaplar geniş kitleye doğru henüz yayılmıyor. Hâlâ aynı okuyucu tarafından alınıyor ve onların kitaplığındaki rafları dolduruyor. Eskiden de, benim bildiğim, 1935-1940 arasında da satılırdı bu kitaplar ve bu kadar satılırdı. Çeşitli açıdan bakabiliriz. Daha dün, çalışkan bir yayınevi sahibinden şunu dinledim: Tanıdığı genç bir doçent gelmiş dükkâna, «Şu şu kitapları almak istiyorum, ama yeterli param yok. Bana bir hesap açsanız, aybaşlarında taksitle ödesem olur mu » demiş. O da kabul etmiş. Bunu ben de yapıyorum. Aylığa bağlandığım bir yayınevi var. Başka türlü de olmuyor. Bana kalırsa, şimdilik kitaba şu ya da bu şekilde para ayırabilenler, fakir aydınlarla yüksek öğretim öğrencileri. Onlardan ötesinde eski alışkanlıklar sürüyor. Partili, sendikali işçilerin birazı da, dışından tırnağından ayırıp kitaba verebiliyor. Gördüm. Gelgelelim memur vermiyor-veremiyor, birazı söz dışı, subaylarımızın çoğunun kitaplığı yoktur. Rahmetli Mareşal Fevzi Çakmak zamanında kitaba konan sansür yüksek kademedeki «hükümünü icra» ediyor. Bazı kurmaylarla genç subaylar ise, bu duvarı aşarak okuma susuzluklarını gideriyorlar. Meclisi dolduran Milletvekillerimizin çoğu okuyorlar mı sanki? Kürsüde konuşmalarına, ya da kürsüde konuşanlara atılan lâflara bakınca, okumadıklarını hemen anlıyoruz. Dahası, okunmuş olsalar da, çeşitli etkenler altında, okuduklarını ters anlayıp yorumladıkları hemen çıkıyor ortaya.

TÜRK TARİHİNDE SİYASİ PARTİLER:

Elif Yayınları arasında çıkan bu 144 sayfalık küçük kitap Füzuran Hüsrev Tö-

kin'indir. 1839 - 1965 yıllarını kapsıyor. Giriş'inde de belirtildiği gibi, «Osmanlı İmparatorluğu ile Cumhuriyet devrindeki siyasi partilere ve siyasi düşüncenin gelişmesine kronolojik bir kuş bakışını sağlamak amacıyla yazılmış.» Füzuran Hüsrev Tökin'in Tanzimat'tan bu yana politik olayları izlerken yararlandığı kaynakların yanında, ben, Tarık Zafer Tunaya'nın 1952 basımlı «Siyasi Partiler» ini gördüm. Fakat o, bu kitaptan toplumcu bir görüşle yararlanmış bulunuyor. Ayrıca, «1950 seçimleri ve Demokrat Parti'nin İktidara Gelişi» (S. 86) bölümünden alarak, son 53 sayfa içinde, 1950 yılı sonrasının hepimizce bilinen politik hikâyesini dile getiriyor. 10 Ekim 1965 seçimlerinde «sosyalizm akımının güçlenmesi» sorununa dayayıp bırakıyor.

Türkiye'de bugüne dek kurulmuş-batmış, yaşmış ölmüş partiler üzerinde kısaca bilgi edinmek, anılarını tazelemek isteyenler, yazılma amacına uygun düşen bu kitaptan herhalde yararlanacaklardır. Küçük, ama derli toplu bir yapıt.

ALAIN :

Gerçek adı Emile Chartier olan Alain'den (1868-1951) şimdiye dek dilimize üç kitap çevrildi. Bunların ilki 1951, 1957 ve 1961 yıllarında üç baskı gören, Varlık Yayınları arasında çıkan «Mesut Olmak Sanatı». İkincisi, gene 1961 de Fehmi Baldaş'ın çevirip de Millî Eğitim yayınları arasında çıkardığı «Söyleşiler». Sonuncusu, Asım Bezirci'nin yazarın «propos» larından derleyip bir araya getirdiği, Dönem Yayınlarında çıkan «Edebiyat Üstüne»si.

Bezirci, başa Nurullah Ataç'ın Alain'le ilgili yazılarını almış. Böylelikle, bu ünlü Fransız denemeci ve fıkırcısı üzerinde Ataç'ın düşüncelerini de öğreniyoruz. Ataç, «karanlık değil, ışıklıdır Alain» diyor, «ama anlaşılması için Platon'un, Descartes'in, Kant'ın ve Hegel'in daha önce okunup içinize sinmiş olması gerekir». Demek Alain bir yerde, Batı kültürünün uyanık bir eleştirisi, gözden geçirilşi oluyor. Kolay gibi geliyor, kolay oluyor onun düzeyine varmak. Buna bir örnek diye göstereceğim «Hugo ile Stendhal» karşılaştırmasını, daha önce, Fehmi Baldaş'ın «Söyleşiler»inde de okumuştum. Ama Bezirci'nin kaleminden tekrar okudum. Burada iki çeviriye karşılaştıracak değilim. Sadece, Bezirci'nin dilindeki sade-

liği, rahatlığı, o kendini ele vermez işlenmişliği belirteyim yeter.

DOĞANIN DİYALEKTİĞİ :

Doğanın bilimsel felsefe açısından yorumuyla ilgili üç güzel ve tamamlayıcı kitap var: Biri, George Gamow'dan «Dünyamızın Hayat Hikâyesi» diye çevrilerek Varlık Yayınlarında çıkan kitap. Yer kürenin meraklı fizik tarihi bu. Dünyamızın daha ileride 10 milyar yıllık ömrü varmış, biliyor musunuz? Yaşam-dirim konusunda böyle kesin hesapları seviyorum galiba. «Kıyamet günü» nün daha çok uzaklarda olduğunu anlayarak sevdim. O zamana-cak belki buradan kalkar başka bir gezegene konabiliriz. «İnsan Tükenmez» olur böylece.

Biri, Engels'ten Georges Cogniot'nun özetleyerek, açıklayarak yazdığı «Tabiatın Diyalektiği». -Hür Yayınlarında çıktı. -Öbürü, Sartre, Garaudy, Hyppolite, Vigier ve Orsel gibi kalburüstü çağdaş filozof ve bilginlerce yapıp 6 bin Fransız gencinin dinlediği diyalektik üstüne bir tartışma : «Marksizm Skizistansializm.» -İzlem Yayınlarının.- Bu üç kitap ardarda okundu mu, bizden birtakım gizlerini saklayan doğanın algılanması oldukça kolaylaşıyor. Sonuncu kitapta, Sartre'in eytişimsel maddeciliğe getirdiği yeni sorunlar yanıtlanıyor. Demir Özlü o tartışmada bulunmuş. Sartre, okuduğumdan anlayabildiğim kadarınca, «Spéculatif» bir zekâ. Aklın bütün şüphelerini ortaya seriyor, ama eytişimsel maddeciliği tam sonuçlarına götürmüyordu. Düşüncelerinde bilimsel verileri tanımlıktan gelen bir tutarsızlık vardı.

YENİ OCAK :

Zonguldak'ta 6 Kasım 1965 günü aylık bir sanat dergisi çıktı: «Yeni Ocak.» Derginin üç sayfasında Ahmet Naim Çıldır'ın «Göçükcü Neboğlu ve Arkadaşı» adlı hikâyesi. Daha sürecek. Ahmet Naim'i, 1937 yılında Zonguldak'a gideceğim sırada, Eminönü Halkevinde okuduğum Zonguldak Kömür Havzası ile ilgili kitaplarından, maden kömürünü ilk bulan Uzun Mehmet üzerine yazdığı inceleme ve oyundan, Yurt ve Dünya Dergisinde çıkmış hikâyelerinden de tanırım. Arkadaşımdır. Sedat Simavi'nin yayınladığı «7 Gün» e hikâye gönderirdim de, Simavi, mektubunda: «Orada değerli bir hikâyeci var, adı Ahmet Naim'dir. Ondan yararlanın...» diye yazardı. Hikâyesini görünce nasıl sevinmem!

André Antoine

CHEZ LES TURCS

Précédé d'un avant - propos
de Metin AND et suivi de
documents

réunis et publiés par Metin AND
FORUM Editeur A Ankara

6 lira

Dergimizden pul karşılığında
temin edilebilir

YENİ YAYINLAR

“çağdaş sosyalizm,,

☆☆☆
Prof. Dr. İsmet Giritli'nin
Kitabı hakkında

Sayın Giritli'nin 64 sayfalık kitabı, yazarın Kamu hayatımıza yıllardır canlı bir biçimde katılan ve çağdaş fikir akımlarını kaynaklarından, yakından izleyen bir düşünürün, toplum hayatımızda kendi izlenimlerine dayanarak, düşünce hayatımızda gördüğü patolojik halin kiritiğidir.

Sayın yazar, bir üniversite mensubunun halka genel konularda öncülük etme, onu aydınlatma ve gerçeği anlayıp, doğruyu seçmesi için taşıdığı sorumluluğu bilen aydın cesareti ve dürüstlüğü içinde, yıllardır canlı konularda, gündelik gazetelere yazarak, kendi payına düşen sorumluluğu yerine getirmeye çalışmaktadır. Bunun çok zaman nankör bir iş olduğu, bilinmeyen hususlardan değildir.

Kitapçık derinlemesine bir inceleme değildir. Böyle bir iddia da taşımamaktadır. Yazar bir eğitimci, bir aydın olarak, 27 Mayıs'dan sonra gelişen sosyalist akımın, geniş prestijine sığınarak, bu akımın çağdaş gelişmesini izlemeyen veya izlediği halde aksettirmeyen bu akım adına konuşanların eksikliklerini, bu tutumun düşünce hayatımızda doğurduğu patolojik halin kiritiğini yapmaktadır.

Dr. Giritli, Çağdaş Sosyalizmin Batıda ünlü temsilcilerinin düşüncelerine atıf yaparak sosyalizm ile marksizm arasındaki farkları, çağdaş sosyalizmin anlayışını, sade ve basit bir dille halka ve gençliğe anlatmağa çalışmıştır.

Sosyalist akımın gelecek yıllarda da genç nesilleri etkilemeğe devam edeceği görülmektedir. Yazar da bu inançta olmalıdır. Yazarın asıl gayesinin, Demokratik rejimi, sağ Faşist ve Marksist sol'un tahribinden korumak olduğu anlaşılıyor. Her iki fikir akımının batıda gelişmesine işaret edilerek, çağdaş Demokratik sosyalizmin örtüsü altına Marksizm'in sığınmaması için, bu düşüncenin çağdaş anlamı belirtilerek, Demokratik düzenin Faşizm ve Marksizme karşı kanunî müeyyidelerinin Batıdaki örnekleri gösterilerek, 141 ve 142. maddenin lüzumu anlatılıyor.

Prof. Dr. Giritli'nin kitabı, bir nefeste, sıkıntı, teorilerin bunaltıları duyulmadan okunan, sade, akıcı, canlı dilde yazılmıştır. Okurlarımıza; günümüzün güçlü fikir akımı ve kendi meselelerimiz hakkında, doğru bir hükme varmak istiyorlarsa, sağlık veririz.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

TÜSTAV BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük

Çağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Teİgraf adresi : BASINKURUMU

chris marker ve "sibiryaya mektubu",

Oğuz ONARAN

Chris Marker, 1921 de doğmuş. Biraz üniversite, biraz savaş görmüş, bir ara barlarda piyano çalmış, Amerika Birleşik Devletlerinde, Meksika'da, Kanada'da, Avrupa'da, Sovyetler Birliğinde dolaşmış, bir iki kitap yazmış, yayıncılık yapmış. La Jetée'yi saymazsak şimdiye kadar hep belge filmleri çevirmiş. Alain Resnais ile birlikte çevirdikleri Les Statues meurent aussi filminden sonra 1952 de Helsinki olimpiyatları üstüne Olympia 52'yi çevirmiş. Bu film, başlangıçtaki bir kaç numara dışında, olimpiyatlardaki müsabakaları gösteren herhangi bir belge filminden farklı, kişisel bir görüşü olan bir film değil. Marker'ın önemli filmleri bundan sonra geliyor: Dimanche à Pekin (1956), Lettre de Sibérie (1958), Les Astronautes (1959), Description d'un combat (1960), Cobra si (1961), Le Joli Mai (1963), La Jetée (1964).

Fransız Kültür Merkezindeki ciné-club de geçen hafta Sibiryaya Mektubu gösterildi. İki yıl önce de La Jetée'yi görmüştük. Böylece, bir baştan, bir ortadan, bir de sondan birer film görerek biraz fikir sahibi olabildiğimiz için Marker'den ve filmlelerinden söz edebiliriz.

Sibiryaya Mektubu, 75 dakika süren renkli ve siyah-beyaz (kar yağdığında) bir film. «Çok uzak bir ülkeden yazıyorum size» diye başlayan film gerçekten de bir mektup, bir deneme havası içinde sürüyor. Marker, filmlerini bir kitap yazıyormuş gibi meydana getiriyor. Bunlarda sözler mi, yoksa görüntüler mi daha önce geliyor diye düşünmek boşuna bence. Çünkü bu ikisi birbiri içine girmiş, karışmış; oldukça 'edebî' olan sözler ayrı olarak da okunabilir ama görüntüler olmadan anlamlarını kaybederler. Görüntüler de öyle. Filmi seyrederken bazan sözün görüntülere öncülük ettiğini, bazan da bir görüntünün anlamı getirdiğini, bir espriyi doğurduğunu anlamak mümkün oluyor. Örneğin, başlangıçta sözler kartpostallara benzeyen görüntülerden daha önemli oluyor, daha doğrusu, görüntüler sözlere yardımcı birer öge oluyor. Buzlar içinde çiçeklerin muhafaza edildiği yerde Andre Gide'e benzer bir adam görüntüsü bir espri doğuruyor, aynı görüntüler üstüne değişik yorumlarda ikisi içiçe geçiyor...

Sibiryaya Mektubu, kültürlü ,aydın bir bireyin, uzak bir ülke üstüne kişisel düşüncelerini yansıtıyor. Sibiryaya'yı Marker'ın gözünden görüyoruz. Elbette ki görüş açısı, hiç de nesnel değil, Zaten Marker de

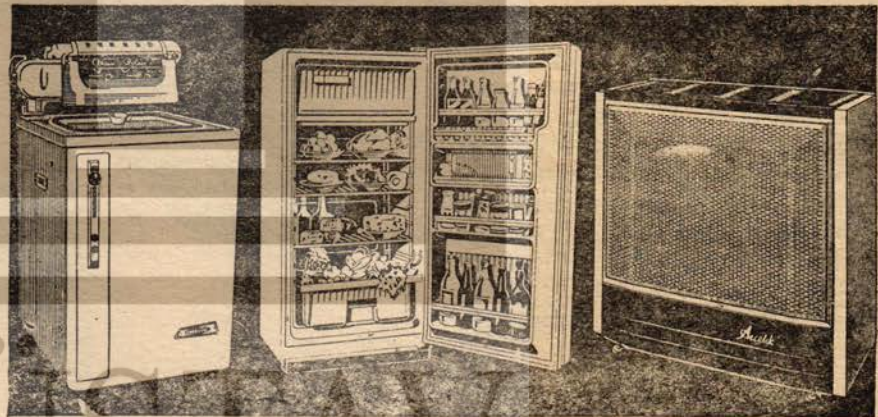
bunun farkında. Yakutsk şehrini anlatırken aynı görüntüler üstüne üç ayrı yorum-komünist propaganda, kapitalist propaganda ve nesnel yorum yapıp üçünü de beğenmeyişi bunu gösteriyor.

Film, kartpostallara benzeyen fotoğraflarla başlıyor. Sibiryaya ormanlarını görürüz. Sibiryaya coğrafyasını, iklimini, doğasını tanıyoruz. Sibiryaya hayvanlarını -ördek, koyun, ren geyiği, ayı, tilki, kartal ve mamut-tanıyoruz. Sibiryaya'nın yer altı, yer üstü zenginliklerini görüyoruz. Marker, bütün bunların içine, Sibiryaya insanını, inançlarıyla, törenleriyle, tarihleriyle,

şarkılarıyla, son yıllarda geçirmek zorunda kaldıkları değişikliklerle birlikte oturtuyor.

Marker, ideolojik sorunlara dokunmasına karşılık, anlattığı ülkeye bütünüyle yabancı, Doğu'ya 'ekzotik' bir ön yargıyla gelen bir turist gibi de davranmıyor. Coréennes kitabının sonunda Armand Gatti'ye (L'Enclos filminin yöneticisi bu filmin belgelerini hazırlayan kişi) yazdığı açık mektupta Marker, kitabında büyük problemlere dokunmadığı için özür diliyor. Bunları günlük gazetelerde bile yapan bir yığın insan olduğunu söylüyor ve kendi işinin övgü-yergi dağıtmak ya da ders vermek olmadığını ekliyor. İdeolojilere önem vermeden insanı ele aldığı, altın madenini anlatırken, Amerikanın Batısıyla Sibiryaya arasında paralellik kurmasından ve filmin sonundaki sözlerden de anlaşılıyor: «Aya gideceğiz. Sibiryaya'dan ya da New Mexico'dan; bu, önemli değil. Önemli olan insanın aya gitmesi.»

en üstün kalite
en uygun fiyat
gerçek garanti

ARÇELİK

SÜTLÜCE, KARAAĞAÇ CADDESİ 2-4, TEL.: 49 44 00

(Yeni Ajans 7012) - 409

Türkiye'de Ermeni Tiyatrosu

(2)

Metin AND

Bunun yanı sıra bol sayıda Ermenice oyunlar da oynanıyordu. Örneğin 26 Şubat 1860 da Naum Tiyatrosunda Ermenice Matti'nin «Aristodeme» i oynandı. Bu tarih profesyonel tiyatronun başlangıcı kabul edilmektedir. Bu topluluğun en iyi oyuncularından biri Yusufyan'dı. Ancak Kuzguncuk'ta, Ortaköy'de, Hasköy'de de amatör temsilcileri vardı. Örneğin Kuzguncuk'ta 1853-54 yıllarında okulda amatör temsilcileri veriliyordu. Bunlar içinde Andon, Simon Bahanyan, Manuk Kirkoyan (adı sonra Sisak oldu), şair Bedros Turanyan, Avedis, Harutyum, Koranyan ve başkaları bu faaliyetleri 1862 yılına kadar sürdürdüler.

Hasköy'de faaliyet gösteren ve tiyatro yaptırmayı düşünen Altunduryan kardeşler (birinin adı Arakel Altunduryan) Beyoğlunda Tokatlayan otelinin bulunduğu yerde Café Oriental'u tuttular, 1859 da yapılan binayı Şark (Aravelyan) Tiyatrosu olarak adlandırdılar. İlk toplulukta Aleksandr, Harutyum, Meryem Guli Kardeşler, Kirkor Hurdacıyan, Kirkor Frenkçıyan gibi daha çok acemi oyunlar vardı. Daha sonra başka toplulukların «İki ahabab çavuşlar» adıyla oynadıkları «İki çavuşlar» oyununu Şark Tiyatrosunda 14 Aralık 1861 tarihinde temsil ettiler. Bu oyunun yazarı Franz Rota diye gösterilmekle beraber bu Carlo Roti'nin «I due sergenti» oyunu olacaktır.

Burda rol dağıtımı şöyleydi : Birinci çavuş Guillaume Hovannes Acemyan, ikinci çavuş Robert Kalus Dernoğasyan Licezi, Şövalye Osep Çeraz, Valentin (tutuklar evi müdürü) Bedros Mağakyan Valmor, Serope Benkilyan, Marshall Mardiros Minakyan, Laura (tutuklar evi müdürü kardeşinin kızı ve Robert'in sevgilisi) Agavni Papazyan, Teresa (Guillaume'un karısı) Arusyak Papazyan, Gustav (deniz subayı) David Triyans, Toma (Guillaume ablesinin yaşlı uşağı) Romanos Sedefçıyan. Bu sonuncusu aynı zamanda topluluğun stüdyörüydü. Topluluğu zenginlerden çok fikir adamları destek ediyorlardı.

İşte uzun ömürlü olan Şark Tiyatrosunun kuruluşu böyle olmuştur. Oynanan oyunlar arasında Nalbantyan'ın «İki un-

kanlar», Minakyan'ın «Punçinello» (başka adı Uşak Efendi) si oynandı begenildi. İlk dönem 14 Aralık 1861 den başlayıp 1862 yılının Mayıs ayına kadar sürmüştür. Bu Bayzar Papazyan, Arusyak Papazyan'ın oynadığı dönemdir. Bu dönem de 4 telif ve 4 çeviri oyun gösterildi. Telifler şunlardı : Beşiktaşlıyan'ın «Arşak II» si, Terziyan'ın «Sanktut», Acemyan'ın «Komidas'ın Listesi», S. Manasyan'ın «Degirmenci'nin Kızı». Çeviriler ise «İki Ahabab Çavuşlar» dan başka «Robert Eşkiya», Silvio Pellico'nun «Francesco de Rimini», ve Victor Hugo'nun «Kral Eğleniyor»u. 19 Şubat 1862 de Ortaköy ile beraber Francesco de Rimini oynandı, Ortaköylüler daha büyük başarı kazandılar. Arusyak Papazyan Francesco rolünde begenildi. Aynı iki gece iki güldürü de oynandı. Bunlar «Komidas'ın Listesi» ile Beşiktaşlıyan'ın Fransızca'dan çevirdiği «Hırsızların Oyunu» adlı güldürüydü. 3 Mart 1862 de «Robert Eşkiya» oynandı. 5 Martta gene «Francesco de Rimini» oynandı Katolik propagandası görüldüğü için basınla anlaşmazlık çıktı. 12 Mart 1862 de S. Manasyan'ın «Degirmenci'nin Kızı» oyunu oynandı, Arusyak Papazyan her zamanki gibi iyiydi. 23 Mart'ta Şark Tiyatrosu küçük geldiği için Naum Tiyatrosunda hayır dernekleri yararına Beşiktaşlıyan'ın «Arşak II» si oynandı. Ancak asıl adıyla oynanması sakıncalı görülerek adı «Canına kıyan Prens» oldu. Bazı değişiklikler yapıldı, kral prens olarak gösterildi. Dikran Çuhacıyan aynı eseri «Olimpiya» adıyla opera yapmıştır. Ortaköylüler de bu temsile katıldı. Rol dağıtımı belli değil. Ulusal bir eser için bu ilk deneme Neisis rolünü Miğirdiç Beşiktaşlıyan, Roksan rolünü Arusyak Papazyan oynadı. Eserin aslında bu rol erkek rolüydü. Şabuh'nun oğlu Vormis iken Roksan olmuştur. Bu dönem 5 Mayıs 1862 de Victor Hugo'nun «Kral Eğleniyor» adlı oyunuyla kapandı. Bu oyunda Agop Vartovyan da oynadı, o zaman adı Agop Güllüyan'dı. Tiyatroya yeni girmişti, büyük başarı gösterdi. Dönem kapanmakla beraber 12 Mayıs 1862 de Tomas Terziyan'ın sahneye koyduğu «Sanktut» oynandı, fakat sönük geçti. Şark Ti-

yatrosu böylece ilk döneminde halkın sevgisini kazandı. Sanatçılar para almıyorlar, temsil gelirlerini hayır derneklerine bırakıyorlardı.

Şark Tiyatrosunun ikinci dönemi 1862 baharında başladı. Bina yenilendi, localar arttı, balkon eklendi, oyuncular için soyunma odaları yapıldı. Yeni dönem 18 Ekim 1862 de Bouchard'ın «Gemici Bertram» adlı oyunuyla açıldı. Yeni oyuncular alındı. Yalnız 1862-63 dönemi pek parlak geçmedi. Bu kez oynanan onbir oyun içinde yalnız bir tanesi telifdi bu da S. Tıghyan'ın «Elo-nora» sıdır. Bu oyunda kişilerin adları, yer yabancı olduğu için begenilmedi. Ermeni yazarların oynanmasının nedeni 1862 yılında bazı karışıklıklardandır. Bu dönemde Molière'den «Cimri» ve «Tartuffe» Voltai-re'den «Alzire» oynandı. Kadınların sayısı dörde çıktı. Bunlar Arusyak Papazyan, Agavni Papazyan, Y. Gümrükçüyan, Maryam Zarakyan'dı. Kasım 16 da Molière'in «Cimri» si Harutyun Dedeyan'ın çevirisiyle oynandı. Tiyatro müdürü değişti H. Karabetyan'ın yerini daha çok Fransız eğilimli olan S. Manasyan aldı. Bu eğiliminden ötürü daha çok Fransız eserlerini oynamak istedi. M. Karakaşyan'ın Fransızca'dan çevirdiği «L te konta» adlı bir oyun oynandı, Aralık 1862 de Ocak 1863 de tekrarlandı. Bu oyunda baş rolü Stepan Ekşiyan oynadı. «Kumarbaz», «Pamela», «İnan, umut, muhabbet», «Elonora», «Molière'in «Tartuffe», Voltaire «Alzire», Monti'nin «Aristodeme» si 23 Mart'ta oynandı. Gitgide halkın ilgisi azalıyordu. Bir temsilde Ekşiyan sahneye çıkıp paranın azlığından seyir-

(Arkası var)

Bu dizinin ilk yazısında Aramyan topluluğunun oyuncularının adları bir yanlışlıkla gösterilememişti. Bunlar: Hovannes Kasparyan, Melkom Kasparyan (güldürücü rollerde), Mikail Pamukçuyan (aşık rolü), Aleksan Sivacıyan, Agob Sivacıyan, Mardiros Hancıyan, Kevork Çilingiryan (güldürücü rol), Ağası Minasyan (baba rolleri), Hamparsum İdareciyan, Hartun Bağdatlıyan, Karabet Dökmeciyan, Serope Berberyan, Kerpe Huyusyuncıyan, Miğirdiç Elmayemez, Kirkor Marangoz, Hacı Sanaç Üsküdersi, Krikor Terziyan, Yeriga Terziyan, Nisan Terziyan, Haçadur Krikoryan, Hacı Hazar Platzıyan (Ohannes). Ayrıca yabancılar vardı: Cardon Betri, Mme Lisa Fernandez, Mme Hayde, Mlle Rosa, Mlle Mikela.

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN :

(Baş tarafı sayfa 2 de)

düzeninden söz açılırken, hemen arkasından, sosyal düzenin tartışma konusu olması yasağı ileri sürülüyor. Sosyal düzen tartışılmazsa, onu, demokrasi rejimini ve hürriyet düzenini işler hale getirecek bir düzene doğru islah edecek reformları bulamayacağımızı, topluma tamamiyle dinsel bir karakter verecek yollardan kaçınılması gerektiğini yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Baha ARIKAN, hükümet programında yer alan Nisbi Temsil sistemi hakkında muşahhas misaller vererek, «Gerek Millet Meclisi, gerekse Senato, milletin hakkıyla temsil edileceği yerlerdir. Tek bir oy farkıyla bir partinin Meclis veya Senato'yu işgal etmesi, tamamiyle demokrasi fikrinin aksini, yani seçim fikrinin aksini, yani seçim diktatöryasını doğurmakta, tek oy farkıyla seçimi kazanmış olan parti, parti nego-manyasını, bir nevi idarî mutlakiyeti vücuda getirmektedir.» demektedir, Senato için istenen çoğunluk sistemi hakkında ise, «Millet Meclisinde demokratik bir sistem devam ederken, Senato'da dikta rejiminin doğmasına sebebiyet verebilecek bir tehlikenin

doğabilmesi de akla gelecek ihtimaller arasında bulunmaktadır.» diye yazmaktadır. Af konusunda hükümet programında yer alan vaadi yeren Baha Arıkan bu konuda, «Suçlu, suçu işlemeden evvel, başına gelecek akıbeti ve bu akıbetin behemahal başına geleceğini, başka bir deyimle, çarpılacağı cezayı sonuna kadar mutlaka çekeceğini, bilmelidir. Aksi takdirde, suçun işlenmesinin yani cemiyetin huzurunun ihlâl edilmesi keyfiyetinin önünün alınmasına imkân yoktur. İki sene sonra velevki cezanın bir kısmını götüreceği olan bir af çıkacağını kafasına koyan bir kimsenin, karşısındakini düşünmeksizin öldürmekten, ırzına geçmekten, namusunu kirletmekten çekineceği düşünülemez. O zaman ise, Ceza Kanunundaki cezalar, bir ceza müeyyidesi olmaktan ziyade, bir sembol mahiyeti arzietmekten kurtulamazlar.» demektedir.

EĞİTİM POLİTİKASI :

CUMHURİYET'te Prof. Dr. İhan ARSEL, Yeni Hükümetin ieraat programında Millî Eğitim Politikasıyla ilgili olarak birçok vaatlerin yer aldığını, bu vaatlerin; vaadden ziyade birer temenni» niteliğinde olduğunu söylemekte ve «öğretim ve eğitim sis-

teminde istikrar» gibi eğitim dâvamızın temel prensibine programda yer verilmediğini, «millî eğitim politikasına hakim olan istikrarsızlık unsurunu gidermek ve dolayısıyla gerek öğrenciler, gerek öğretmenler ve gerek veliler takımından kaybolan huzurun iadesi» nin gerektiğini, ifade etmektedir. Eğitimdeki huzursuzluğu Devlet otoritesi ile de ilgilendiren Prof. Arsel, «Devleti yönetmekle görevli bir Hükümetin veya ona dahil Bakanların, karşı karşıya kalınan meselelerde, işin prensibini değil de sadece sağlayacağı pratik menfaatleri düşünerek hareket etmelerini Bakanlık otoritesini ve dolayısıyla devletin otoritesini kökünden yok edebileceğini ve filhal etmekte olduğunu» gördüğümüzü, «memleketimizde teknik ve sanat okullarıyla klasik lise öğrenimi yapan okullar arasındaki çeşitli bakımlardan eşitsizliği giderici herhangi bir tedbirin» Hükümet Programında yer almadığını bir eksiklik ve bu farkında bir «eşitsizlik» olarak görüleceğini, Başbakanın din hususunda programla yaptığı taahhüdünü, lâiklikle kabili telif olmadığını işaret etmekte ve «demokrasinin yaşayabilmesi ve gelişebilmesi bakımından lâiklik esasının en ufak bir ihmale, en ufak bir tavize tahammülü yoktur.» diyerek yazısını şöyle bitirmektedir: «yeni hükümetin icraat programı umumiyet itibarıyla tatminkâr olmamakla beraber, eğitim sistemimizi çok yakın bir geçmişte zararlarına şahit olduğumuz istikrarsızlıklardan kurtarmaya matuf tedbirleri ihtiva etmemekte oluşu ve öte yandan devletin din eğitimine müdahalesi ve böylece eğitimde lâiklik prensiplerinin ihlali sonucunu doğuracak taahhütlere yer vermekte bulunuşu itibarıyla tenkide şayandır.»

MALİYE POLİTİKASI :

CUMHURİYET'te Doç. Dr. Kenan BULUTOĞLU, AP. Hükümeti programındaki iktisadi amaçların, Kalkınma, fiat istikrarı, gelir dağılımı eşitsizliğini azaltma olduğunu, bu üç amacın «sosyalist veya solcu» hükümetler tarafından da savunulabileceğini, programın, «vergi uygulamasında kaçakçılığın takibi meselesini açıkça» boşladığını, bunun «gelir vergisinin yükünün kaynağında tevkif edilen matrahlar (yani esas itibarıyla ücretler) toplanmasına» sebep olacağını ve «gelir dağılımındaki eşitsizliği daha artıracak» gını, bununda üç numaralı amaçla bağdaşmayacağını, tasarruf bonolarının kaldırılacağı vaadinin üç nolu amaca uygun olduğunu, fakat «fakir halka daha fazla hizmet götürmek» le «kamu harcamalarının arttırı» lacağını, bununda hızlı kalkınma amacı ile bağdaşmayacağını, iktisadi devlet teşekküllerinde ki verimin arttırılacağı vaadinin program amaçlarına uygun olduğunu, bu teşekküllerin bugünkü statüleri ile «halkın kontrol ve mülkiyeti» altında olduğunu, «Bu teşekküllerin satılığa çıkarılıp özel sektöre devri» nin bunları «halkın mülkiyetinden çıkarıp bazı sermayedarlara devredilmesi» sayılacağından bu tedbirin üç numaralı amaca aykırı olacağını, özel sektöre sermaye temini hususundaki esasların ise 1950 - 60 devresinde görülen yolsuzluklara benzer yolsuzluklar doğuracağına işaretlerle «Programda hemen her konuda (akla gelmeyecek konularda) bolca vaatler yapılmaktadır ve bu vaatlerin devlet eliyle (özel teşebbüs eliyle değil) yerine getirileceği söylenmektedir.» diye yazmaktadır. Bu vaatlerin her şeyden önce devletin özel teşebbüslük ilkesine aykırı olduğunu söyleyen Yazar, bu vaatlerin gerçekleştirilmesi için gerekli gelirin nasıl temin edileceği hususunda programda bir usulün bulunmadığını para basmak suretiyle gelir temininin enflasyona sebep olacağını, ifade etmekte ve yazısını şöyle bitirmektedir: «Hükümet programının iktisadi ve mali hükümlerinde amaçlarla araçlar arasında çelişmeler vardır. Hükümet bu araçları kullanırsa yukarıda belirtilen amaçlara ulaşamaz. Hükümet kesiminin millî gelir içindeki payının azaltılması ise hem beş yıllık plâna aykırıdır, hem de kalkınma için gerekli yüksek yatırım seviyesinden vazgeçilmesi, dolayısıyla hızlı kalkınmadan vazgeçilmesi pahasına olur.»

Aynı Yazar MİLLİYET'teki yazısında ise, Hükümet Programının, «Vergiler ve Dış Yardımlar» la ilgili kısmını incelemektedir. «Hükümet rogramının mali bakımdan en büyük özelliği, masraflar plânında alabildiğine bir gelişme vaadine karşılık, gelirler plânında duraklama, hattâ gerileme ihtimalinin kuvvetli oluşudur. Şüphesiz dış yardımlar iç gelirlerin yetersizliğini giderecek bir alması (alternatif) olarak kullanılır.» diyen yazar bunun tehlikesi hakkında; «Geçmişin borçları şimdiden Türkiye'nin ihracatını çok ağır bir ipotek altına sokmuştur. Bu itibarla, dış borçlanma yolunun Türkiye için mutlak bir çıkmaz noktasına gelmesi de uzak değildir.» diye kaydetmektedir.

TARIM VE SANAYİ POLİTİKASI :

MİLLİYET'te Doç. Dr. Gülten KAZGAN, AP. Hükümet Programında, «bölgeler ve zümreler arasında sosyal dengeyi kurmak» hedefi ile «kamu harcamalarının milli gelire oranını azaltmak» hedefinin kesin olarak birbiri ile gelişme halinde olduğunu, kârı arttırarak sanayileşmenin ancak kredi enflasyonu ile gerçekleşebileceğini, programdaki prensiplere göre yapılacak gelir temini ile bu sanayileşmenin yapılamayacağını, ikinci yol olarak gösterilen yabancı sermayenin, celbi için; «içeri giren yabancı sermayenin artışı ile orantılı olarak dışarı transfer edilen kârlar da artacağına göre, bunu karşılamak için her dönem daha fazla yabancı sermaye ithali gerekir; Türkiye'deki yabancı yatırımların çıkışı gibi büyümesi kaçınılmaz hale gelir. Bunun doğurabileceği politik sonuçları bir tarafa bıraksakda, yabancı sermaye karşısında yerli özel teşebbüs nasıl rekabet edip gelişecektir?» diye doğacak tehlikeyi belirtmekte, «Yabancı sermaye plân hedeflerine uygun alanlara çok sıkı bir kontrol altında yö-

nettilip, kâr transferi tahdit edilmedikçe, programın politik ve iktisadi-sosyal hedefleri ile bağdaşmaz.» demektedir. Toprak reformu yerine tarım reformunu benimseyen programın, «nasıl gerçekleştirileceği hiç belli olmayan bir takım teknik hedefleri» n birbiri arkasından sıralandığını belirten KAZGAN, yazısını şöyle bitirmektedir: «Hükümet Programı, gerçek anlamda bir program olmaktan çok, bir takım hedefleri birbiri peşine sıralayan bir vaatler listesidir. Ağır iktisadi meseleleri olan Türkiye'nin gerçekçi olmaktan bu kadar uzak bir programla kalkınma dâvasının nasıl çözüleceği ise, herhalde iktisatçıların kolayca akıl erdirebileceği bir iş değildir.»

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR :

MİLLİYET gazetesindeki yazısında Doç. Dr. M. Hayri ERTEN, «Bir memleketin sanayileşmesinde enerjinin insan gücü ve ham madde kadar önemli bir rol oynadığına işaret ederek, «Hükümet Programında Türkiye'nin süratle sanayileşmesi iktisat politikamızın temellerinden birisi olacaktır, denmiş olmasına rağmen, böyle bir sanayileşme için en önemli unsur olan enerji üretimini üzerinde durulmamış olduğunu belirterek, «su kaynaklarımızı» la «düşük kaliteli linyit kömürlerimizden» faydalanılmasını sağlık vermektedir. Kömür ve kömürden gayri madenlerimizin işletilmesini sağlayan müesseselerin işleyişine değinen ERTEN, Etibank'ı «yeniden organize ederek, dövizin sağlanmasında» kullanılmasını, maden kömürü ve linyit istihsalinde yeni hükümete görev düştüğünü, «yurdun üçra köşelerindeki linyit madenlerimizi Devlet eliyle işletip, kötü işletmecilik örnekleri vermek yerine, hususi linyitçilerimize maddi ve manevi yardımda bulunup, bu suretle memleket ihtiyacını karşılamak» yolunun seçilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir. Dumansız yakıt temini hususunda Hükümete tavsiyelerde bulunan yazar, Petrol konusunda; «hükümet programında vaadedilen hususları biran evvel gerçekleştirilebilmek için 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bunu değiştiren diğer kanunları günün realitelerine uygun olarak tadil edilmesini tavsiye etmekte ve Maden Kanunu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilât Kanununun çıkarılmasını istemektedir.

EKONOMİ POLİTİKASI :

CUMHURİYET'te Prof. Dr. Besim ÜSTÜNEL, AP. Hükümetinin sunduğu programın iktisadi yönü ile ilgili olarak birçok soruların sorulduğunu, Programda bir siyasi partinin temel görüşü ve felsefesinin dile getirildiğini, Hükümetin iktisad politikasının yönünün; «özellikle yapılan vaatlerin gerçekleştirilebileceği kabul edildiği takdirde - bugünkünden bir hayli farklı» gözüktüğünü, ancak bunun birinci beş yıllık Kalkınma Plânı esaslarından pek farklı olmadığını, programdaki «yeni yönün», «daha ziyade bu hedeflere ulaşmak için kullanılan araçların ve alınacak tedbirlerin» seçiminde görüldüğünü, bununda AP. nin temel felsefesine uygun olarak, «özel teşebbüsü destekleyici tedbirlerle» fazla yer verilmiş olduğunu ifade etmektedir. Yeni programda «Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesini geciktiren bazı temel problemlerin» oldukça isabetli olarak teşhis edildiğini ifade eden ÜSTÜNEL, teşhis edilen hususların neler olduğunu saydıktan sonra programdaki çelişmeleri belirterek, «Hükümet programının ve hattâ AP. nin benimsediği temel gelişme politikasının en zayıf» tarafının «finansman yönü» olduğuna söylemekte, finansman için gösterilen kaynakların getireceği tehlikelere işaret etmektedir. Besim ÜSTÜNEL yazısını, «Yeni Hükümet, esas itibarıyla Türkiye'nin temel ekonomik problemlerine bazı doğru teşhisler koyabilmiştir. Fakat, getirmeyi düşündüğü «tedavi» çareleri bazı konularda yeterli gözükmemektedir. Özellikle «kalkınmanın finansmanı» konusunda bu kesinlikle böyledir. Yeni Hükümetin, bu konularda da etkili tedbirler almasının başarı şansını arttıracak muhakkaktır.» diye bitirmektedir.

PLÂN VE PLÂNLAMA :

MİLLİYET gazetesindeki yazısında Prof. Dr. Besim ÜSTÜNEL, Yeni Hükümetin «Türkiye'nin ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm yolları» arayacak olan programı ile plân ve plânlama konusunda aydınların aklına bir sürü sorular geldiğini işaretlerle programda bu soruları kesin olarak cevaplandırılacak «ifadeleri bulma» nin imkânsız olduğunu ifade etmektedir. Hükümetlerin plânlama konusunda, «iki alternatif tutumdan birini seçmelerini» nin mümkün olduğunu söyleyen Üstünel, bunların; «ya kuvvetli bir plânlama teşkilâtı kurmak, güvenilen bir plân yapmak ve bunlardan gelen direktiflere riayet ederek kalkınma politikasını yürütmek, veya zayıf bir plânlama teşkilâtı kurmak, kısmi plânlamalar yapmak ve önemli işlerin çoğunu plân dışında bırakmak; kararların çoğunu plânın ilkelere ve plânlama teşkilâtının ne dediğine bakmadan almak» olduğunu, fakat şimdilik AP. nin bu iki alternatiften hangisini benimsediğinin belli olmadığını, halen programda bu iki alternatifin de beraber yer aldığını ifade etmektedir. Yeni Hükümetin Plânlama konusunda programında yeterli açıklığın bulunmadığını söyleyen yazar, aynı partinin kurduğu 4. Koalisyon Hükümeti zamanında geçen bazı olayları «gösterge» olarak alarak bunları; Yüksek Plânlama Kurulunu vaktinde toplamak, üç aylık uygulama raporlarını şimdiki kadar hazırlanmamak ve Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı «enflasyon tehlikesi» raporunu halen müzakere etmemek olarak saymakta ve bunları Plân fikri ile bağdaştırılabilmek için Başbakanın gerekli açıklamaları beklediğini ifade etmektedir.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

bibliyografya

Derleyen : S.N. ÖZERDİM

SÜMERBANK, Halı Semineri Özel Sayısı, Temmuz - Ekim 1965, 49 - 52. sayı. 200 büyük sayfa, renkli kapak, renkli ve siyah - beyaz halı resimleri. 35 lira. 1965 te yapılan Halı Semineri'ne verilen tebliğler, bu tebliğler üzerinde konuşmalar, çeviriler; ayrıca, Sümerbank'ın Kuruluşu ve 32 Yıllık Çalışmaları başlıklı bir bölüm.)

EDEBİYAT ÜSTÜNE, Alain'den çeviren : Asım Bezirci. İstanbul 1965 Dönem Yayınevi. 79 S. 3 lira. (Ataç'ın Alain'e değin yazıları, Alain'in : Sanat, Şiir, Roman, Tiyatro ve kimi büyük yazarlar üstüne otuz denemesi.)

ATATÜRK ŞİRLERİ ANTOLOJİSİ, Hazırlayan : Dr. Hüseyin Karakan. Hâveli beşinci basım. İstanbul, 1965 Kültür Kitabevi, 126 S. 350 kuruş. (Altmış ozandan seçme şiirler. Biyografyaları.)

DERGİ, Sovyetler Birliği'ni Öğrenme Enstitüsü. Münih. 41. sayı, 1965. (Bu sayıda : Sovyet Türkistanında, Kırgızistan'da, Özbekistan'da, Kazakistan'da, Tacikistan'da milliyetçilik konusunda yazılar...)

SOSYAL SİGORTALAR BİRLİĞİ, (Sigortalının El Kitabı.) Yazan : Sosyal Sigortalar Ankara Şubesi Sigorta Şefi Vedat Yarkın. Ankara 1965 Yazarın adresi : Küçükcesat - Tepedurağı, Bağlar Cad. 130 - Ankara, 212 S. 10 lira. (Hastalık - Analık - Malûliyet - Yaşlılık - Ölüm - İş kazası - Meslek hastalığı konularında bilgiler, kanun ve yönetmelikler.)

ŞİİR SANATI, Aylık şiir dergisi. İstanbul, ilk sayı : Kasım 1965. Adres : Uğrak Kitabevi, Beyazsaray 44/1 Bayazıt, 100 kuruş, (Şiir sanatı üzerine yazılar çeviriler, şiirler.)

Remzi Kitabevi Kültür Servisi'nde yeni kitaplar :

37. kitap : **FAŞİZMİN TARİHİ**, Giampiero Carocci'den çeviren Muhittin Yılmaz. 137 S. 4 lira. (Kaynakları - Faşizm iktidarda - Faşist devlet - Dış politika ve kilise politikası - «Quota Novanta» - Büyük buhran - Büyük buhrandan Habeşistan Harbine - Habeşistan Harbinden Dünya Harbine : İç durum - Dış politika - Sonuç.)

38. kitap : **SÖMÜRGEÇİLİĞİN SONU**, Herbert Deschamps'tan çeviren : J. ve F. Orsan. 133 S. 4 lira. (İmparatorluk - gelişmesi ve envanteri - Kargaşalık tohumları - Yeni dünya.)

39. kitap. **AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER**, Yves Lacoste'tan çeviren : Dr. Yaşar Gürbüz. 151 S. 4 lira. (Az gelişmişliği

teşkil eden özellikler - Nüfus problemi - Az gelişmişliğin sebepleri - Az gelişmiş ülke tipleri - Geliş şekilleri ve hedefleri, Sonuç : Bibliyografya.)

Dergiler :

ORTA DOĞU, Ekim sayısı; **KARINCA** (Türk Kooperatifçilik Kurumu), Ekim sayısı, **ILGAZ**, Kasım sayısı : Atatürk için özel sayı, **DİNİMİZDE REFORM - KEMALİZM**, Kasım sayısı, **OYUN**, Ekim sayısı, **İzlem Yayınevi**, **ORKESTRA**, Kasım sayısı, **YEDİTEPE**'nin Kasım sayısı, **SOYUT**'un Kasım sayısı, **SANAT VE SANATÇILAR**, 12. sayı, Kasım, **EMRE**, Eskişehir Halkevi dergisi, Kasım sayısı, Atatürk özel sayısı, **YENİ YAYINLAR**, Eylül sayısı.

Hikâye :

ÖZGÜRLÜK MASALI, Necati Tosuner'in hikâyeleri. İstanbul 1965 Adres : P.K. 150 - Aksaray. 63 S. 3 lira. (Yazarın dokuz hikâyesi.)

ŞEFTALİ ÇİÇEKLERİ, Ferzan Gürel'in hikâyeleri. İstanbul 1965 Yeditepe Yayınevi, 72 S. 2 lira.

Şiir :

Halil Kocagöz'ün iki yeni kitabı :

ATATÜRK'ÜN IŞIĞI, Destan. Çok Sesli Söyleşi. İzmir 1965 Kovan Kitabevi. 60 S. 150 kuruş.

GEYİK DÜŞMESİ, Şiirler. İstanbul 1965 Yeditepe Yayınevi. 108 S. 3 lira.

TÜRKİYE
İ
BANKASI

PARANIZIN
İSTİRBALİNİZİN
EMNİYETİ

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Güneş Gündüz Yayıncılık Şişli İktisat Kütüğü Dergisi

Yıl : — Cilt : XVIII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenişehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ
Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Bekir EKİNCİ — Fikret EKİNCİ —
Sait DİLİK — Cevat GERAY —
Alpaslan IŞIKLI — Cahit TALAS —
Besim ÜSTÜNEL — Şevki VANLI
Sekreter : Abbas ÖZEL

Dizgi ve Baskı : Gürsoy Basımevi
Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli
1500 TL.) ★ Metin arası santimi
10 TL. — (Devamlı ilân verenlere
pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL. —
Yabancı devletlere (Adi) 44 TL. dir.
(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

